

Zonnevisie Pekela

Beleid voor zonnevelden in het buitengebied

Gemeente Pekela
maart 2019

Colofon

Project: 2018009
Datum: 23 april 2019
Status: Definitief
Contactpersoon: Peter Hermens
Opdrachtgever: Gemeente Pekela

Inhoud

Voorwoord.....	5
Samenvatting.....	6
1. Aanleiding	
Van Parijs naar Pekela.....	7
Beleid.....	8
2. Zonneladder voor Pekela.....	10
3. Proces	
Van idee (initiatief) tot vergunning.....	12
Uitvoerbaarheid.....	15
4. Gebiedsfonds	
Wat is een gebiedsfonds?.....	16
Doelstellingen.....	16
Win-win.....	17
5. Ambitie	
Al bestaande ambities.....	18
Ambitie voor zon.....	18
6. Landschappelijke inpassing	
Totstandkoming van inrichtingsprincipes.....	20
Landschapstype.....	22
Landschapszoning.....	24
Algemene inpassingsprincipes.....	26
Specifieke inpassingsprincipes per zone	
Dorp en Dorpsrand.....	30
Buitengebied Pekela Noord.....	32
Buitengebied Pekela Zuid.....	34
Doorsnee.....	36
Bijlage 1: kaart leefgebied akkervogels.....	38
Bijlage 2: Energiehuishouding Pekela.....	42

Voorwoord

Zowel in het collegeprogramma 2010-2014 als in het huidige collegeprogramma is opgenomen dat het college zich actief zal inzetten om Pekela energieneutraal te maken. Dit is in lijn met de motie Energietransitieplan Pekela (7 november 2017) gericht op het onderzoeken op welke wijze Pekela samen met burgers initiatieven, organisaties en bedrijven kan werken aan een energieneutraal Pekela. Een motie getekend door alle fracties van de gemeenteraad en overgenomen door het college. Hiermee wil de gemeente een bijdrage leveren aan de opgave die in de verschillende internationale klimaatafspraken en het nationale klimaatakkoord is opgenomen. Diverse maatregelen hiertoe zijn vastgelegd in het collegeprogramma en komen terug in het milieubeleidsplan 2013-2020. Een van de speerpunten die is vastgelegd in het milieubeleidsplan is op gebied van energie: CO₂-neutraal worden. Die doelstelling moet onder andere worden gehaald door energie te besparen en energie duurzaam op te gaan wekken.

Om dit te bereiken is een reeks van maatregelen noodzakelijk, maatregelen die verder ontwikkeld en uitgevoerd moeten worden samen met partners in de regio. In het kader hiervan wordt samengewerkt aan het kader van de Regionale Energie Strategie (RES), waarbij een bredere analyse wordt gedaan voor de 'energiemix' die in Pekela kan worden ingezet om de energie- en klimaatdoelstellingen te halen.

Vooruitlopend op de resultaten uit de RES wil de gemeente graag een start maken met opwekken van duurzame energie en is gekozen om voor zonne-energie beleidsregels op te stellen. Voorliggende visie is een eerste stap om de opwekking van hernieuwbare energie in de vorm van zonne-energie mogelijk te maken. Hiermee worden de kaders gesteld waarmee de ontwikkeling van zonneparken mogelijk gemaakt worden en maakt de gemeente een start. Het college is daarbij overtuigd dat ontwikkelingen op energiegebied verder zullen gaan en op termijn alternatieven beschikbaar geschikt zullen blijken of worden. Om deze reden ligt het voor de hand dat op termijn, op basis van de opgedane ervaringen, de visie aangepast of bijgesteld kan worden.

Met deze visie wordt concreet ruimte geboden voor inwoners en voor ontwikkelaars om zonneparken te gaan ontwikkelen. Dit kan niet worden gerealiseerd zonder betrokkenheid van bedrijven, inwoners en maatschappelijke organisaties. Het proces om te komen tot ontwikkelingen is daarbij van essentieel belang, om deze ontwikkelingen voor alle betrokkenen tot een succes te laten worden.

Met deze visie voor zonneparken verwachten we een positieve bijdrage te leveren aan de energietransitie. Bovendien zien we daarmee mogelijkheden ontstaan om ook maatschappelijke rendement te creëren, een mooie ontwikkelkans voor de gemeente en onze inwoners.

College van burgemeester en wethouders,
Gemeente Pekela

Samenvatting

Zonneparken worden niet ‘zomaar’ gebouwd in het agrarisch gebied. Daarvoor wordt de Zonneladder voor Pekela als richtlijn aangehouden. De Zonneladder geeft de prioritering van locaties weer waarbij de eerste zich richt op het zo goed mogelijk benutten van alle daken voor het opwekken van zonne-energie. Het is alleen zo dat niet alle daken geschikt zijn voor het plaatsen van zonnepanelen vanwege de stand van het dak ten opzichte van de zon en de draagkracht van een dak die nodig is. We houden er ook rekening mee dat niet elke eigenaar van een geschikt dak het plaatsen van zonnepanelen kan betalen. De bijdrage van het opwekken van energie met zonnepanelen op de daken is wel ingeschat. Omdat de zonne-energie van de daken een beperkte bijdrage gaat leveren is het ook nodig om verder te kijken dan alleen het gebruiken van de daken. Het realiseren van zonneparken is hierbij een logische stap.

Participatie bij de zonneparken is van groot belang. Deze bestaat in hoofdzaak uit twee componenten, een financieel component en een inpassingscomponent. Als voornaamste participatieinstrument wordt verplicht gesteld per park om een bijdrage te gaan leveren aan een gebiedsfonds. Hiermee kunnen minder draagkrachtige inwoners ook profiteren van de komst van zonneparken en kunnen ook hun energielasten verlaagd worden.

Om te komen tot gecontroleerde realisatie van zonneparken moeten initiatieven gefaseerd worden toegestaan. In eerste instantie kunnen aanvragen gehonoreerd worden tot er in totaal het maximum van 75 hectare is bereikt. Daarna zal met de raad een evaluatie plaatsvinden om te bezien of, en de wijze waarop, de eerder geformuleerde ambitie van ongeveer 150 hectare zonneparken nog steeds een verantwoordelijke ontwikkeling is met een passende aanpak voor de planvorming en realisatie. De raad wordt geïnformeerd over aanvragen en ontwikkelingen die lopen wanneer initiatiefnemers zich bij de gemeente melden.

Voor het oprichten van parken moeten verschillende afspraken worden gemaakt met de vergunninghouders van een park. Belangrijke aspecten die moeten worden vastgelegd zijn: landschappelijke inpassing van een park en de instandhouding/beheer daarvan. Tevens moeten de resultaten van participatie worden opgenomen en wordt ook vastgelegd wat er met het park moet gebeuren na het verlopen van de vergunning (max 30 jaar).

1. Aanleiding

Van Parijs naar Pekela

Ons klimaat verandert ingrijpend. De temperatuur stijgt en periodes van hevige regen en langdurige droogte wisselen elkaar af. Dat komt doordat er steeds meer broeikasgassen in de lucht komen. Om de opwarming van de aarde tot een halt te brengen, moeten we de uitstoot van deze gassen terugdringen. Eind 2015 hebben onderhandelaars in Parijs daarom hun handtekening onder het internationale klimaatakkoord gezet. In dit akkoord zijn afspraken gemaakt om de temperatuurstijging te beperken tot maximaal 2 graden ten opzichte van het pre-industriële tijdperk. Het streven is om de stijging verder te beperken tot 1,5 graad.

In Nederland werken alle sociale partners samen aan het Klimaatakkoord. De afspraken uit het internationale klimaatakkoord krijgen hierin vorm voor ons land. Het uitgangspunt is een terugdringing van onze CO₂-uitstoot, met 49% in 2030 en tot wel 95% in 2050 ten opzichte van 1990. Dat lijkt ver weg, maar de transitie van fossiel naar duurzaam is al in volle gang.

Duurzame energie

Het gebruik van fossiele brandstoffen geeft veel uitstoot van het broeikasgas CO₂. Bij de verduurzaming wordt vaak de Trias Energetica gehanteerd. De prioriteit ligt hierbij op het beperken van het energieverbruik. Stap twee is het opwekken van energie uit duurzame bronnen.

1. Beperk het energieverbruik door verspilling tegen te gaan.
2. Maak maximaal gebruik van energie uit duurzame bronnen.
3. Maak zo efficiënt mogelijk gebruik van fossiele brandstoffen om in de resterende energiebehoefte te voorzien.

In Groningen voelen we inmiddels andere gevolgen van fossiele energie: de winning van aardgas laat de aarde beven met veel schade en onrust als gevolg. Het Partijenakkoord 2018-2022 trekt conclusies: “De aardgaswinning zorgde en zorgt voor aardbevingen en veel leed bij provinciegenoten. Dat maakt het noodzakelijk om vol in te zetten op duurzame energie en op de afbouw van gas.”

De nationale Energieagenda van 2016 bevestigt deze ambitie en beschrijft de route naar een CO₂-arme energievoorziening in 2050. Op dit moment bedraagt de hoeveelheid duurzame energie 4% van de energievoorziening. Dit moet stapsgewijs stijgen naar 14% duurzame energie in 2020 en 16% duurzame energie in 2023. De provincie Groningen (“Vol ambitie op weg naar transitie”) streeft naar een snellere toename van duurzame energie: 21% duurzame energie in 2020 en 60% in 2035.

De Rijksoverheid stimuleert bedrijven om te investeren in duurzame energie met de regeling Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+) voor grotere energieprojecten. Een van de kansen betreft de ontwikkeling van zonne-energie, naast windenergie, waterkracht, geothermie, etc. Zonneparken op braakliggende bedrijventerreinen en op agrarische gronden kunnen een substantiële bijdrage aan de energieopgave leveren.

Beleid

Het streven naar een duurzame energieproductie in de vorm van zonneparken los in het buitengebied kan alleen wanneer beleid wordt opgesteld. Deze visie voorziet in dat benodigde beleidskader. Zonneparken kunnen voor maximaal 30 jaar worden toegestaan in het landschap. Daarmee zullen zonneparken gevolgen hebben voor de beleving van het landschap door omwonenden en recreanten. De besluitvorming over zonneparken vraagt daarom een zorgvuldige afweging met aandacht voor een goede maatschappelijke en landschappelijke inpassing. Het Partijenakkoord 2018-2022 constateert terecht: “Er komen steeds meer verzoeken voor het plaatsen van zonnepanelen in het buiten gebied. Er komt beleid om een evenwichtig eindresultaat te bereiken tussen agrarisch bedrijvigheid en zonneweides.”

De Zonnevisie Pekela vormt, naast de provinciale omgevingsverordening, het gemeentelijk toetsingskader voor initiatieven voor zonneparken. Aan de hand van deze visie gaan wij het gesprek aan met initiatiefnemers en omwonenden om te bepalen of wij planologische medewerking willen verlenen aan zonneparken. We geven hiermee tevens invulling aan het provinciale beleid, waarin van gemeenten een visie op zonneparken wordt gevraagd waarbij nadrukkelijk rekening wordt gehouden met lokale participatie en de landschappelijke waarden en kwaliteiten.

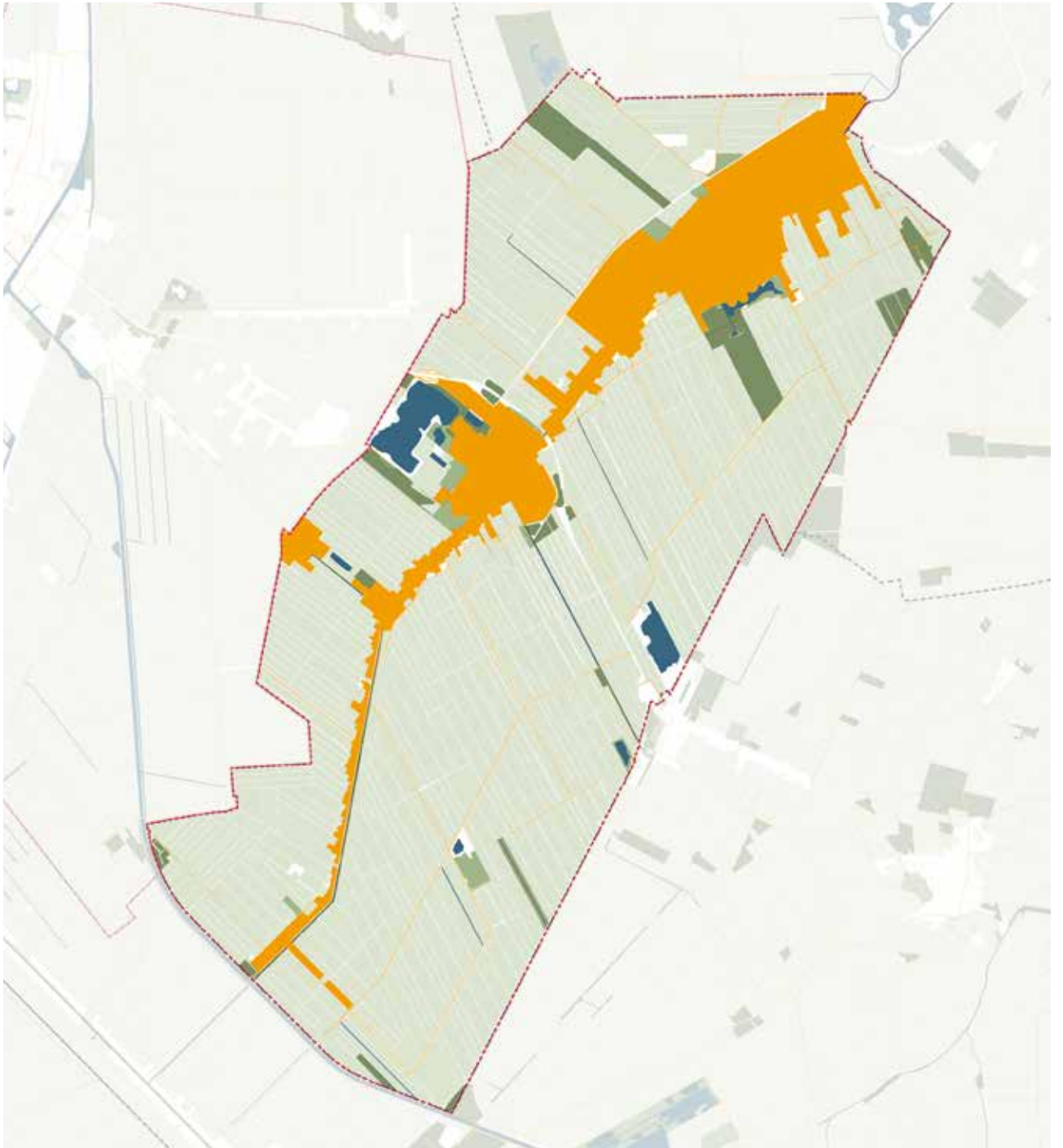
De provinciale “Handreiking Locatiekeuze en ontwerp zonneparken” maakt duidelijk waar de beleidsruimte en de bevoegdheden van provincie en gemeente liggen bij zonne-initiatieven. Bij zonnepanelen op daken en andere zonne-initiatieven binnen stedelijk gebied is de gemeente aan zet. Dit geldt ook voor initiatieven aangrenzend aan stedelijk gebied (zie afbeelding 1: Stedelijk gebied van Pekela) tot een maximale omvang van 1 hectare. Daarvoor is een directe afstemming met de gemeente Pekela mogelijk.

Bij ontwikkeling van grotere zonneparken in het buitengebied is het een vereiste om de maatwerkmethode toe te passen. Gesprekken voor de maatwerkmethode vinden plaats onder begeleiding van een bij de provincie werkzame deskundige op het gebied van stedenbouw en landschapsarchitectuur.

Deze methode is van toepassing op initiatieven die:

- zijn gelegen in de zone die wordt aangemerkt als ‘aangrenzend aan het stedelijk gebied’ en een oppervlak bestrijken die groter is dan 1 hectare en
- zijn gelegen “los in het buitengebied”.

Locaties voor zonneparken ‘los in het buitengebied’ kunnen alleen vergund worden als zij zijn aangewezen door Gedeputeerde Staten. Voor de totstandkoming van goede ontwerpen voor de toekomstige zonne-initiatieven voorziet deze visie als kader; de inrichtingsprincipes. Dit geldt voor alle toekomstige ontwikkelvragen voor zonneparken binnen de gemeente.

Afbeelding 1: Stedelijk gebied van Pekela

2. Zonneladder voor Pekela

De Zonneladder is geen checklist, maar geeft aan waar initiatiefnemers antwoord op moeten geven wanneer zij plannen hebben voor een zonnepark.

De Zonneladder is bedoeld om ontwikkeling op de voorkeurslocaties te laten plaatsvinden. Voorkeurslocaties zijn de locaties die als eerste worden genoemd in de zonneladder hieronder. Wanneer de ambities moeten worden gerealiseerd van Rijk, provincie en onze gemeente, zal ook buiten het stedelijke gebied energie moeten worden opgewerkt. Bovendien zijn de mogelijkheden vaak beperkt. Uitwijken naar een andere plek is vaak makkelijker gezegd dan gedaan.

Zonneladder voor Pekela

1. Daken van gebouwen en bouwwerken.
2. Binnen het stedelijke gebied.
Bijvoorbeeld overkappingen van parkeerterreinen en andere locaties, oude vuilstortplaatsen, verweesde (bedrijven)terreinen.
3. Aansluitend aan het stedelijke gebied.
4. Aansluitend op bouwblokken in het buitengebied.
5. Het buitengebied met een verbeteringsaanleiding
 - a. Minder efficiënte landbouwgrond.
 - b. Als onderdeel van natuurdoeleinden/verbeteringen.
Bijvoorbeeld ter vervanging van agrarisch gebruik, zodat er geen mest meer wordt opgebracht en het grondwaterpeil omhoog kan.
6. Productieve landbouwgrond in het buitengebied.

1. Daken van gebouwen en bouwwerken

Een zonnepaneel kan meestal vergunningsvrij worden aangebracht, als het zonnepaneel tenminste niet wordt gebouwd op een monument of op een gebouw binnen een beschermd stads- of dorpsgezicht. Voor het vergunningsvrij aanbrengen van een zonnepaneel moet daarnaast worden voldaan aan de volgende voorwaarden:

1. Het zonnepaneel wordt op een dak geplaatst;
2. Het paneel vormt een geheel met de installatie voor het opwekken van elektriciteit. Als dat niet het geval is, dan moet die installatie binnen in het betreffende gebouw worden geplaatst;
3. Komt het zonnepaneel op een schuin dak, dan geldt dat:
 - a. het paneel niet mag uitsteken en dus aan alle kanten binnen het vlak van het dak moet blijven,
 - b. het paneel in of direct op het dakvlak moet worden geplaatst,
 - c. de hellingshoek van het paneel hetzelfde moet zijn als die van het dakvlak waarop het staat;
4. Komt het zonnepaneel op een plat dak, dan geldt dat het paneel ten minste net zo ver verwijderd moet blijven van de dakrand als het paneel hoog is. Is het hoogste punt bijvoorbeeld 50 centimeter, dan moet de afstand tot de dakrand(en) ook minimaal 50 centimeter zijn.

2. Binnen het stedelijk gebied

In Pekela kan gedacht worden aan bedrijventerreinen waar de ontwikkelingen op zich laten wachten, gedeeltelijk ontwikkelde bedrijventerreinen of onbenutte percelen elders in het stedelijke gebied die op korte tot middellange termijn geen invulling krijgen en daarmee geschikt kunnen zijn voor de opwekking van zonne-energie. Een andere mogelijkheid binnen bebouwd gebied is inzetten op multifunctioneel gebruik. Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld parkeerruimte in combinatie met overkappingen met zonnepanelen. Of het combineren van infrastructuur, zoals fietspaden, met zonnecellen. De verleende vergunningen aan de Doorsneeweg en op het bedrijventerrein Aa-Stroom zijn hier voorbeelden van.

3. Aansluitend aan het stedelijk gebied

Initiatieven aansluitend aan het stedelijke gebied moeten logisch te verklaren zijn. Een 'passende maat en schaal' is, ook vanuit de handreiking van de provincie, een belangrijke toets voor dergelijke aanvragen. Een voorbeeld van een locatie kan zijn de ontwikkeling van een zonnepark aansluitend op de al vergunde parken binnen het stedelijk gebied of kleinschalige zonneparken aansluitend aan de lintbebouwing van het Pekelderdiep.

4. Aansluitend aan bouwblokken in het buitengebied

Panelen oprichten binnen bouwblokken is vaak mogelijk. Wanneer bouwblokken niet toereikend zijn, kan worden onderzocht of de aangrenzende omgeving geschikt is om direct aansluitend zonnepanelen te plaatsen. Dit zijn bijvoorbeeld locaties zoals agrarische bedrijven, een zandwinlocatie of de schietvereniging Vulpes Vulpes.

5. Gebieden met verbeteringsaanleidingen

Een zonnepark kan ook een oplossing bieden voor percelen die moeilijk zijn voor de eigenaar. Dat kan zijn vanwege moeilijk bereikbare gronden waardoor het telen van gewassen wordt bemoeilijkt. Bovendien kan worden gestimuleerd dat bij ontwikkeling van natuur en waardevolle gebieden zones worden ingericht ter verbetering/verrijking van de ecologische waarden. Het oprichten van een zonnepark kan dan versterkend zijn en de mogelijkheid ook geven om natuurwaarden te verbeteren. Bijvoorbeeld ter verbetering van de akkervogelgebieden of als versterking van boszones.

6. Productieve landbouwgrond in het buitengebied

Van het totale oppervlak van de gemeente (5021 ha) bestaat 70% uit agrarische grond (3513 ha). Een park van 35 hectare zou 1% van de agrarische grond van Pekela opnemen.

3. Proces

De energietransitie heeft grote gevolgen voor onze omgeving. Woningen worden aangepast, de infrastructuur voor energie boven en onder de grond verandert en de productie van energie zal duidelijker zichtbaar worden. Deze transitie maken we samen. Draagvlak en participatie zijn belangrijke onderwerpen waarover bewoners, ondernemers en de gemeente met elkaar in gesprek gaan.

Ook de nieuwe Omgevingswet benadrukt het belang hiervan voor alle ruimtelijke plannen. Deze wet bundelt en moderniseert in één wet alle wetten voor de leefomgeving. Vanaf 2021 treedt zij in werking. Nieuwe initiatieven voor zonneparken die zich bij de gemeente aanmelden nadat deze Zonnevisie in werking is getreden, zullen worden behandeld in de geest van de Omgevingswet.

De belangrijkste pijlers die zijn geduid bij de ontwikkeling van zonneparken zijn de volgende:

- volgen van de zonneladder (zie hoofdstuk 2)
- creëren van draagvlak met oog voor participatie en zeggenschap
- streven naar 50% lokaal eigenaarschap
- zorgen voor een goede landschappelijke inpassing

Een initiatief voor een zonnepark moet zorgvuldig worden voorbereid, voordat deze kan leiden tot de uiteindelijke aanvraag/omgevingsvergunning. Dit is een proces met verschillende partijen, en met verschillende beoogde resultaten. Voorbeelden van resultaten zijn: een landschappelijk inpassingsplan, een aanwijfsbesluit van gedeputeerde staten van de provincie, afspraken over de participatie, afspraken over het oprichten/verwijderen van het park en meer. Om dat inzichtelijk te maken wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de benodigde stappen in het proces. Van een idee tot en met het uiteindelijk verlenen van een omgevingsvergunning.

Van idee (initiatief) tot vergunning

Met het doorlopen van een zorgvuldig proces wordt invulling gegeven aan de uitwerking van een zonnepark. De stappen die moeten worden doorlopen zijn:

Stap 1. Vooroverleg

Stap 2. Maatwerkproces

Stap 3. Omgevingsvergunning

De hierna genoemde procesomschrijving binnen de stappen is een handreiking voor initiatiefnemers en betrokkenen bij het proces van een idee tot vergunning van een zonnepark.

Stap 1. Vooroverleg

De initiatiefnemer geeft een onderbouwing van de locatie waarbij rekening is gehouden met de zonneladder (zie bijlage 2). Het principe van eerst op daken en als laatste alternatief gebruik maken van productieve landbouwgrond is van belang bij de onderbouwing om een locatie te kunnen ontwikkelen. De gemeente zal een besluit nemen over de locatie in afstemming met de provincie. Deze afstemming zal inzicht geven of de locatie in aanmerking kan komen voor een aanwijfsbesluit zoals dat is toegelicht in de paragraaf 'beleid' in de aanleiding (p.8).

Vervolgens wordt beoordeeld of vanuit de gestelde ambitie (hectares die nog kunnen worden ontwikkeld) nog ontwikkelruimte aanwezig is voor het starten van een proces. Het verdient de voorkeur om ook inzichtelijk te maken op welke wijze de opgewekte energie kan worden ontsloten via het net, of lokaal gebruikt. Wanneer ontwikkelruimte aanwezig is, kan het vooroverleg worden vervolgd.

De initiatiefnemer licht toe op welke wijze draagvlak, participatie en lokaal eigenaarschap een rol spelen in het plan. De initiatiefnemer heeft zelf de verantwoordelijkheid om vorm te geven aan het traject om belanghebbenden vroegtijdig te informeren en te betrekken. Dit is natuurlijk ook afhankelijk van de exacte locatie en schaal. Verder hangt de vorm af van de maatschappelijke belangen en belangen van derden. Op deze manier wordt voorkomen dat het participatietraject een afvinklijstje wordt. Voorbeelden van een dergelijk traject zijn te vinden op www.aandeslagmetdeomgevingswet.nl/thema/inspiratiegids/

Ten slotte wordt gekeken op welke wijze de landschappelijke inpassing in concept is vormgegeven.

Als de locatie en de beoordeling van het concept participatieplan positief zijn beoordeeld kan het maatwerkproces worden gestart.

Stap 2. Maatwerkproces (draagvlak en participatie)

De gemeente is bevoegd gezag voor het afgeven van vergunningen. Voor zonneparken vanaf 50 MW vermogen is het Rijk formeel degene die over een aanvraag moet beslissen – die aanvragen vallen dan onder de Rijkscoördinatie-regeling. Op verzoek kan deze bevoegdheid weer bij de gemeente worden gelegd. Daarom gaan we ervan uit dat afhandeling van aanvragen uiteindelijk bij de gemeente zal worden verzorgd als bevoegd gezag. Samen met de provincie voeren wij regie over de uitwerking van zonneparken in het buitengebied. Maatwerkgesprekken vinden plaats met gemeente en provincie samen. Daarbij worden verschillende deskundigen op het gebied van stedenbouw en landschapsarchitectuur betrokken.

Voor een zonnepark moet de initiatiefnemer zorgen voor draagvlak in de omgeving. Initiatiefnemers worden daarom gevraagd om als onderdeel van het integrale concept plan een participatieplan op te stellen. De gemeente zal dit beoordelen en aangeven of daarmee het proces van verdere uitwerking kan worden gestart. In het participatieplan moet in ieder geval worden ingegaan op welke wijze het proces om te komen tot zo veel mogelijk draagvlak wordt georganiseerd. In het participatieplan moet omschreven worden hoe wordt omgegaan met de volgende elementen:

- Transparantie van de plannen, overleg met de omgeving;
- Participatiemogelijkheid in de planvorming;
- Participatiemogelijkheid in de financiële zin;
- Participatiemogelijkheid in de vorm van eigenaarschap / zeggenschap;
- Bijdrage in een gebiedsfonds;

De gemeente vraagt per initiatief in ieder geval een bijdrage voor een gebiedsfonds. De bijdrage moet zijn voorgelegd als onderdeel van het participatieplan. Het gebiedsfonds staat verder omschreven in hoofdstuk 4.

Om draagvlak te bevorderen vindt de gemeente het belangrijk dat lokaal eigenaarschap / zeggenschap wordt aangeboden. Bij voorkeur worden zonneparken opgericht in samenwerking met lokaal eigenaarschap via lokale energie coöperaties zoals 'Pekela Duurzaam'. Eventueel kan een lokale coöperatie worden ondersteund door regionale coöperaties zoals 'Bronnen VanOns'. Zonneparken voor 50% lokaal in eigendom oprichten betekent dat ook veel wordt gevraagd van lokale partijen voor investeringen en daarbij horende verantwoordelijkheden en risico's. De vraag is in welke mate bewoners, ondernemers en lokale partijen dit daadwerkelijk kunnen. Daarom is als pijler omschreven dat moet worden gestreefd naar 50% lokaal eigendom bij zonneparken, maar niet als een 'hard criterium'. Wanneer blijkt dat lokaal 50% in eigendom van lokale betrokkenen kan worden ontwikkeld dan heeft dat de voorkeur, maar als blijkt dat een minder groot deel met lokale participatie tot stand kan komen dan geeft de zonnevisie flexibiliteit. Zo kan toch tot ontwikkeling, met participatie op maat, over worden gegaan.

De resultaten van de procesparticipatie en de wijze van financiële participatie moeten worden vastgelegd als onderdeel van de ruimtelijke onderbouwing bij de omgevingsvergunning. Tevens worden de resultaten van het maatwerk vastgelegd in een overeenkomst tussen de betrokken partijen.

Invulling van de participatie moet afgerond zijn voordat het formele traject van de omgevingsvergunning kan worden gestart.

Stap 3. Omgevingsvergunning

Een aanvraag kan worden ingediend, wanneer het maatwerkproces is afgerond en het integrale concept plan definitief gemaakt kan worden met daarin de uitkomsten van het maatwerkproces. De aanvrager krijgt toestemming om een zonnepark op te richten en wordt ook aan voorwaarden gehouden. Zo zal verplicht worden gesteld om de landschappelijke inpassing te realiseren en in stand te houden en moet worden voldaan aan het hiervoor genoemde participatieplan. Bovendien zal als verplichting bij de vergunning ook worden vastgesteld dat na de termijn van de vergunning de grond moet worden teruggebracht in de oorspronkelijke staat. Dit zal gelden voor degene die de houder (verantwoordelijke) is van de vergunning. Om duidelijk te hebben wat de oorspronkelijke staat is van een terrein is het daarom tevens verplicht om een nulmeting/rapport op te stellen voordat tot realisatie van het zonnepark wordt overgegaan. Aanvullend op de omgevingsvergunning wordt een overeenkomst afgesloten tussen de betrokken partijen om verantwoordelijkheden en verplichtingen over en weer vast te leggen. Belangrijk hierbij is dat duidelijk is hoe de financiën zijn geregeld ten aanzien van de participatie en het opruimen van het park aan het einde van de looptijd van de vergunning. Dit kan bijvoorbeeld door een bedrag te reserveren (bij aanvang, of gedurende de looptijd) voor de latere sloop, een soort bankgarantie.

Uitvoerbaarheid

Om inzicht te krijgen in de uitvoerbaarheid van een initiatief wordt aan de aanvragers gevraagd enkele aspecten aan te tonen. Daaruit moet blijken dat een initiatief niet alleen vergund kan worden, maar dat ook daadwerkelijk tot realisatie over kan worden gegaan. Belangrijkste onderwerpen die de uitvoerbaarheid bepalen zijn:

- Realisatiemogelijkheid van de aansluiting op het elektriciteitsnetwerk (Enexis/Tennet)*;
- Financiële draagkracht van de ontwikkelende partij;
- Zicht op afhandeling van eventuele planschadeclaims en continuïteit van de eigenaar van het park (onderhoud en terugbrengen van het terrein in oorspronkelijke staat na de looptijd).

* Alternatief voor aansluiting op net/ transport zijn ook mogelijk. Het is aan de initiatiefnemers om de opgewekte stroom niet te transporteren, maar op een andere wijze te gebruiken waarmee voldoende inkomsten gegenereerd kunnen worden. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan het produceren van waterstof, of een andere energiedrager.

4. Gebiedsfonds

Wat is een gebiedsfonds?

Een gebiedsfonds wordt meestal opgericht om een financiële impuls te geven. Dit gebiedsfonds kan beheerd worden door (gekozen) lokale vertegenwoordigers en mensen van de gemeente. Bijdragen in het gebiedsfonds vinden plaats vanuit het oogpunt van lokale betrokkenheid (maatschappelijke betrokkenheid) van initiatiefnemers. Zo kunnen investeerders (al dan niet lokaal) een zonnepark ontwikkelen en kunnen tevens inwoners van de gemeente profiteren van de opbrengsten van een zonnepark in hun woongemeente.

Bij het afronden van de maatwerkgesprekken en het participatieplan van een zonneparkproject worden afspraken gemaakt tussen gemeente en initiatiefnemer(s) over het leveren van een financiële bijdrage in het fonds. Per zonnepark wordt altijd een bijdrage gevraagd in het gebiedsfonds. Bijdragen in het gebiedsfonds worden gevraagd per jaar, tijdens de eerste 15 jaar van de periode dat het zonnepark in bedrijf is.

Doelstellingen

Omdat vanuit de maatschappelijke belangen een gebiedsfonds kan worden gecreëerd en geld beschikbaar zal komen, moet worden geborgd voor welke doeleinden aanspraak kan worden gemaakt op het fonds. Naast een bijdrage aan verduurzaming hebben dergelijke ontwikkelingen als een zonnepark ook een effect op de lokale leefbaarheid.

Het is dan ook belangrijk dat alleen aanspraak kan worden gemaakt op het fonds voor ontwikkelingen die in lijn zijn met de herkomst van het geld dat in het fonds komt of die ten goede komen aan de leefbaarheid in de omgeving.

Voorbeeld van activiteiten waar aan kan worden gedacht waarvoor een aanvraag kan worden gedaan:

- isoleren van woningen
- isoleren van gebouwen (bedrijven/verenigingen)
- installatiewerkzaamheden tbv energiezuinig wonen, zoals lagetemperatuurverwarming, PV-installaties, zonneboilers, etc.
- warmtepompen
- duurzame innovaties
- ondernemers met een duurzame missie
- verder vormgeven van de energietransitie
- investering ten gunste van de leefbaarheid van de omgeving van de ingreep

Om het gebiedsfonds tot een succes te brengen is het van belang dat het fonds een sterke positie krijg in de verduurzaming van de gemeente. Een goed idee moet zo eenvoudig mogelijk worden beloond met een aantrekkelijke lening vanuit een fonds. Het inrichten van een fonds alleen geeft de mogelijkheden, daarna wordt het essentieel voor het succes dat duurzame initiatieven kunnen rekenen op gebiedsfonds dat een financiële mogelijkheid biedt waardoor projecten hierdoor kunnen worden gestart.

Win-win

Het oprichten van een gebiedsfonds geeft inwoners gelegenheid om verbeteringsinvesteringen te kunnen verrichten voor hun woning. Het fonds kan helpen om een verbetering van de woning of een verenigingsgebouw te realiseren. Wanneer dit mogelijk wordt, houdt dat automatisch ook in dat de kosten van het energieverbruik worden verminderd. Dat is een belangrijke ontwikkelkans, mede gezien de oplopende kosten van gas en elektra. Ook wordt met betere isolatie de benodigde energie voor opwarming verlaagd. Mooie voorbeelden van win-win situaties.

NB. Financiële bijdragen in het gebiedsfonds kunnen ook komen van andere projecten met een maatschappelijke component. Bijvoorbeeld bij het oprichten van windmolens kan worden afgesproken dat een deel van de opbrengsten ten goede komt van het gebiedsfonds.

5. Ambitie

Al bestaande ambities

De gemeente wil graag een bijdrage leveren aan het opwekken van duurzame energie. Tevens heeft de gemeente opgenomen in het milieubeleidsplan 2013-2020 dat zij streeft naar een 100% CO₂-neutrale gemeente. De eerste CO₂-besparing zou moeten worden gehaald in 2020: 20% minder CO₂-uitstoot (ten aanzien van de uitstoot in 1990) en 14% van de energie duurzaam opwekken. Dit streven vraagt om concrete plannen. Er zijn nogal wat redenen om slim en efficiënt met energie om te gaan. Fossiele brandstoffen worden schaars, het opwekken en verbruiken van energie leiden in veel gevallen tot de uitstoot van CO₂ en bovendien: energie kost geld. Dit zijn redenen om serieus aandacht te geven aan alle mogelijkheden om energie te besparen en om energie op duurzame wijze te winnen. Inzetten op duurzame energieproductie geeft daarmee een concreet resultaat voor de eerder getelde doelstelling.

Het uitgangspunt voor het Klimaatakkoord dat in voorbereiding is gaat al verder: De doelstelling van dit akkoord wordt minder dan 1,5 graad opwarming van de aarde. Dat moet worden bereikt door een vermindering van de CO₂-uitstoot met 49% in 2030. Deze voorbereidingen maken de doelstellingen van het milieubeleidsplan uit 2013 enigszins achterhaald. De wens om CO₂-uitstoot te reduceren en energie(opwekking) te verbeteren is nog groter en urgenter geworden.

Ambitie voor zon

De ambitie voor de gemeente om op termijn (2050) CO₂-neutraal te worden is het uitgangspunt. Een andere, concrete wens van de gemeente is om opwek van zonne-energie mogelijk te maken. Het verbruik van de gemeente is inzichtelijk gemaakt in bijlage 2: Energiehuishouding Pekela. We weten niet hoeveel hernieuwbare energie in 2035 nodig zal zijn, daarom baseren we ons op de verbruiksgegevens die bekend zijn. Dit is gedaan om een beeld te krijgen van de bandbreedte van de opgave en inzicht te krijgen in de impact van de totale energietransitie. Wanneer Pekela alle (op dit moment) benodigde energie in joules (zie bijlage 2: Energiehuishouding Pekela voor het overzicht) wil opwekken met zonneparken, dan zou dat betekenen dat hiervoor grofweg 350 hectare grond moet worden gebruikt.

De gemeente wil het toestaan van zonneparken gecontroleerd doen door eerst 75 hectare aan zonneparken toe te staan. Daarna zal een evaluatie plaatsvinden, om te bepalen of 150 hectare als doelstelling kan worden opgenomen voor het verdere vervolg.

Met deze ambitie verwacht de gemeente de komende jaren ongeveer de helft van de benodigde energie op te kunnen wekken. De gemeente streeft er naar om deze ambitie voor 2030 te verwezenlijken. Naast 150 hectare in de vorm van zonneparken, dragen ook kleinere installaties die autonoom ontwikkeld worden, zoals op de daken, bij aan het bereiken van de ambitie.

De ontwikkeling van duurzame energie gaat snel, en technieken veranderen. Welke techniek over vijf of tien jaar het meeste rendement oplevert is onbekend, daarom spreekt de gemeente in de Zonnevisie een ambitie uit die zich alleen toespitst op zonne-energie en in plaats van een totaalvisie in het kader van de energietransitie.

Elke vijf jaar zal een evaluatie plaatsvinden van deze Zonnevisie. Dat moment wordt gebruikt om de opgerichte zonneparken te evalueren en opnieuw vooruit te blikken naar de toekomst en de ambities en doelstellingen te herijken. Zo kan opnieuw worden bepaald of het oprichten van zonneparken naar wens verloopt en verder kan worden gebruikt om Pekela, of de regio, te voorzien van hernieuwbare energie. We willen aan de slag, maar ook leren van deze wijze om (grootschalige) energie opwekking mogelijk te maken.

Als kanttekening geldt dat deze ambitiebepaling uitgaat van een opwekking van hernieuwbare energie tegenover het verbruik in de gemeente Pekela. De totale opgave zal worden bekeken in een grotere regio, het gebied van Regionale Energie Strategie (RES). In 2019 werkt de regio aan een RES concept en vervolgens aan een RES 1.0. Daaruit kan blijken dat het opgavegebied groter is dan alleen Pekela. De uitkomsten van de RES geven mogelijk een aanvulling op de in deze visie geformuleerde ambitie. Verder kan blijken dat de nationale som van de Regionale Energie Strategieën te weinig oplevert. In dat geval kan het ministerie van Economische Zaken en Klimaat een extra opgave opleggen.

Met de hier beschreven ambities voor zonne-energie zet Pekela de eerste serieuze stap richting een CO₂-neutrale toekomst en maakt de gemeente haar bod naar inwoners, ondernemers en andere overheden duidelijk.

6. Landschappelijke inpassing

Totstandkoming van inrichtingsprincipes

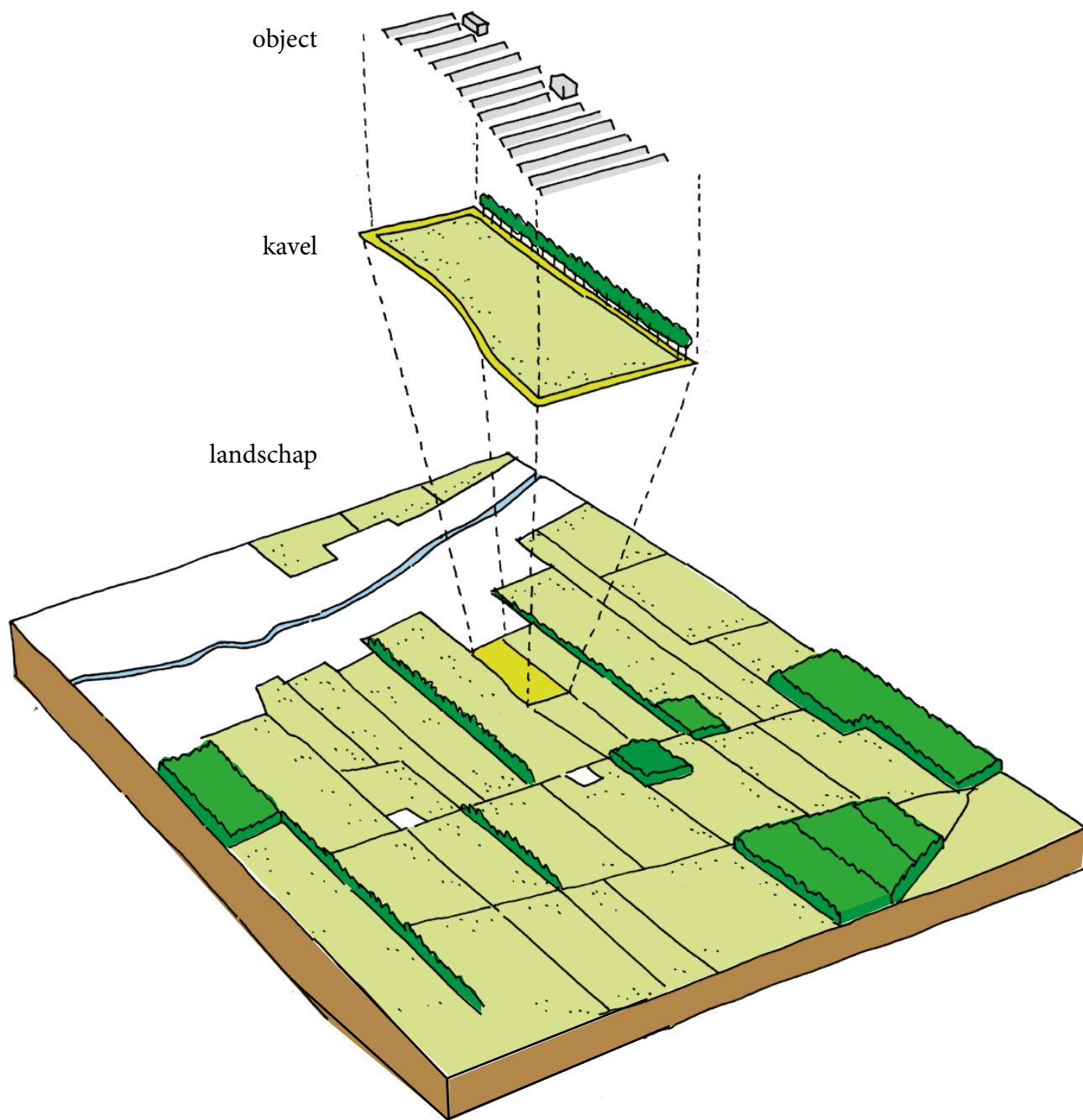
Landschap - kavel - object

Conform de Provinciale handreiking dienen zowel op het niveau van het landschap, het kavel als het object zonneveld passende maatregelen te worden genomen om een zorgvuldige integratie in het landschap te kunnen waarborgen.

In dit hoofdstuk worden de uitgangspunten en principes voor landschappelijke inpassing benoemd. Zij vormen de leidraad voor de dialoog met omwonenden en initiatiefnemer.

Afbeelding 7: Handreiking locatiekeuze en ontwerp zonneparken, Provincie Groningen

Afbeelding 8: Lagenbenadering uit de Handreiking locatiekeuze en ontwerp zonneparken

Landschapstype

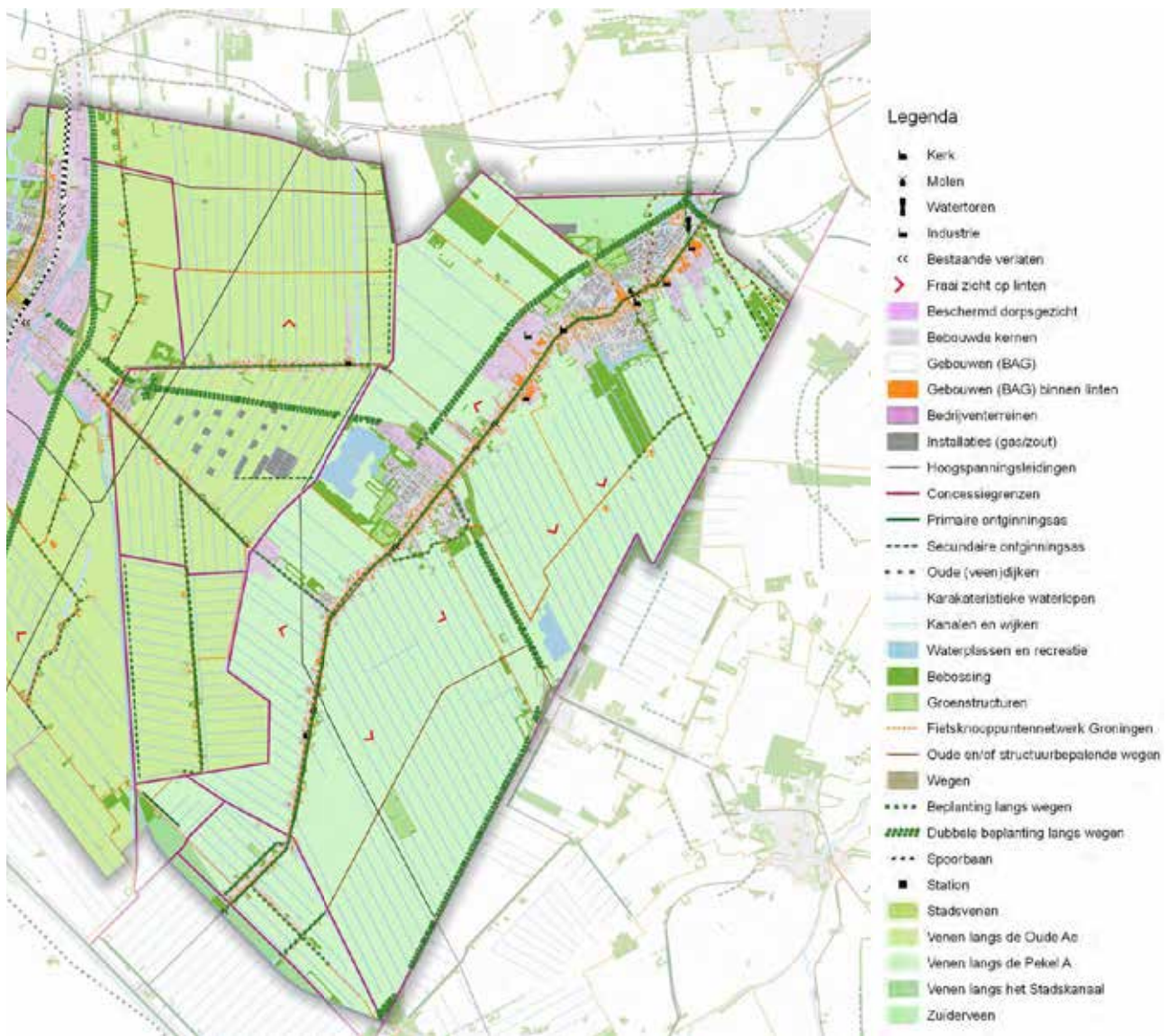
Het Kenniscentrum Landschap van de Rijksuniversiteit Groningen definieert op haar website 'Landschappen van Noord-Nederland' een dertigtal deelgebieden die het landschap van Noord-Nederland karakteriseren. De gemeente Pekela is onderdeel van het de Oude Veenkoloniën.

De rechtlijnige verkavelingsopzet en de open velden zijn karakteristiek voor dit landschap. Het huidige landschap ontleent deze karakteristiek in hoofdzaak aan de rationele, systematische ontginning als veengebied. Op deze wijze is een sterk lineair landschap ontstaan, getypeerd door lange lijnen. In hun omvang en mathematische opbouw zijn de Veenkoloniën uniek in de wereld. De directe aanleiding voor de ruimtelijke transformatie van de Veenkoloniën ligt in de economische waarde van winbare turf. Turf is gedroogde veengrond. Turf werd vanaf de late middeleeuwen niet alleen gebruikt als brandstof voor huishoudens, maar diende ook om de ovens van steenbakkerijen te stoken. De 'verstening' van steden en dorpen kwam op gang. Het veen vertegenwoordigde een steeds grotere economische waarde. Al in de late middeleeuwen was er sprake van kleinschalige, lokale veenontginningen ten noorden van Oude Pekela. Het betreft de veenontginning Zuiderveen, een gebied dat vanuit Winschoten ontgonnen werd. De turf werd op kleine schaal gestoken en gedroogd om als brandstof te gebruiken.

Voor de Pekela's vormde het Pekelderdiep de primaire ontginningsas. In het concessiegebied van de venen langs Pekel A is dat nog altijd goed te zien in de oriëntatie van de verkaveling. Het open, rechtlijnige landschap levert prachtige vergezichten, grootse wolkenluchten en blikken op de horizon.

In de laatste decennia zijn de kernen van Oude en Nieuwe Pekela steeds meer als dorpsgebied ontwikkeld met daarbij horende ontwikkelingen in de overgang van dorp naar landschap, terwijl bij Boven-Pekela de relatie tussen het dorpslint en het omringende veenkoloniale landschap nog heel direct is.

Voor een uitgebreide genese van het lokale landschap, belangrijkste kwaliteiten van het gebied, beschrijvingen van de dorpskernen en regie-aanwijzingen voor ruimtelijke ontwikkelingen wordt verwezen naar het 'Ruimtelijk Ontwikkelperspectief Pekela-Veendam.' Dit document vormt een belangrijke basis voor deze visie op zonnevelden in het buitengebied van Pekela.

Afbeelding 9: Uitsnede uit Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief Pekela-Veendam

Landschapszoning

Voor de landschappelijke inpassing van zonnevelden gelden algemene inpassingsprincipes die van toepassing zijn bij elk initiatief.

Daarnaast is op basis van de landschappelijke karakteristiek een viertal zones benoemd. Per zone is een aantal specifieke inpassingsprincipes benoemd. Soms betreffen zij een uitzondering of aanvulling op de algemene principes, dan zijn de specifieke inpassingsprincipes per zone leidend.

In de volgende paragrafen worden allereerst de algemene inpassingsprincipes genoemd. Vervolgens worden per zone de specifieke inpassingsprincipes kort behandeld. De weging van deze principes blijft maatwerk per initiatief.

Vier landschappelijke zones:

Dorp en Dorpsrand

Buitengebied Pekela Noord

Buitengebied Pekela Zuid

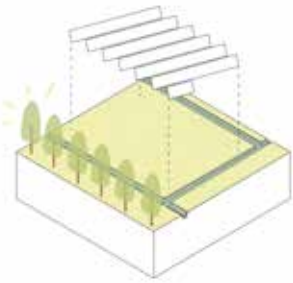
Doorsnee

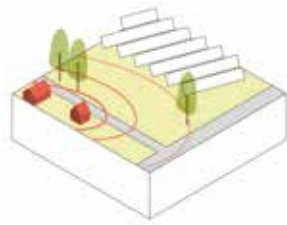
Afbeelding 10: Landschappelijke zonering

Algemene inpassingsprincipes

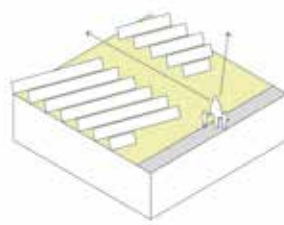
Omgeving

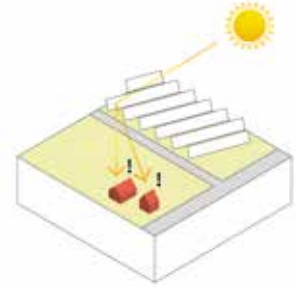
Pas het zonneveld in binnen de bestaande landschappelijke structuur. Geen bomenkap ten behoeve van het zonneveld

Behoud afstand tot woningen

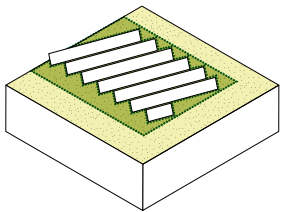

Respecteer belangrijkste zichtlijnen

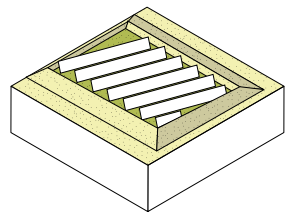

Voorkom overlast door spiegeling

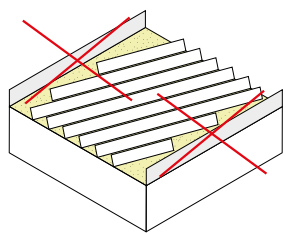
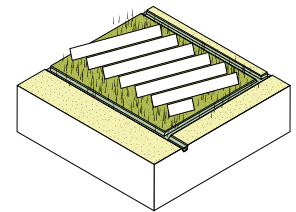
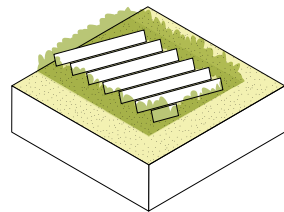
Randen en vlakken

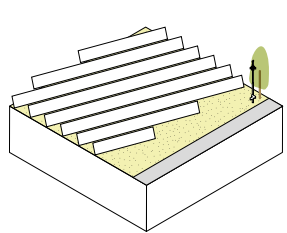
Strakke rand. Onregelmatigheden binnen veld opvangen

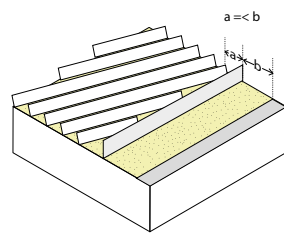
Werk bij voorkeur met een landschappelijke begrenzing en zorg dat het park een logische eenheid vormt met zijn directe omgeving. Vlnr.: grondwal, houtwal/singel/bosblokken, sloten en brede (natuurvriendelijke) oevers

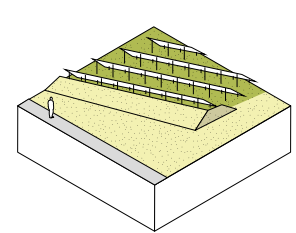
Voorkom hekwerken

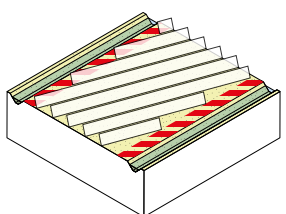
Werk met onzichtbare beveiliging

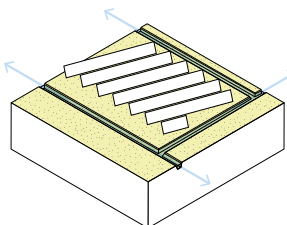
Als toch hekken nodig zijn, dan horen ze bij het park

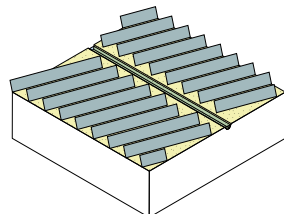
Voorkom zicht op achterkanten van opstelling en op eventuele hekwerken

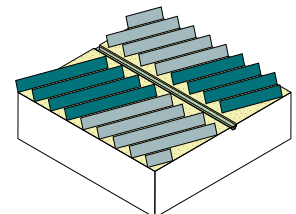
Wijken, sloten en ruime maaizone vrij van bebouwing

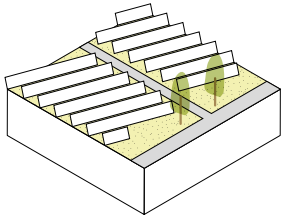
De hydrologische functie van watergangen blijft intact

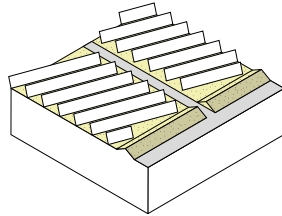
Ontwikkel bij aaneengesloten vlakken met dezelfde kleur panelen of ontwerp de afwisselingen

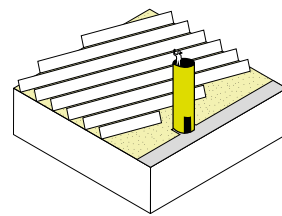
Contact

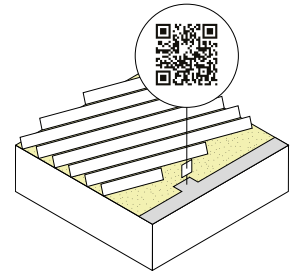
Markeer entree.
Bijvoorbeeld met bomen

Markeer entree. Bijvoorbeeld
als coupure in een grondwal

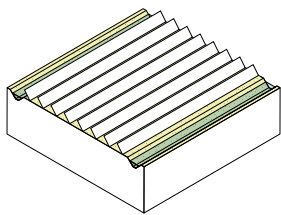

Uitkijktoren geeft overzicht

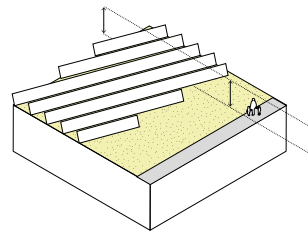
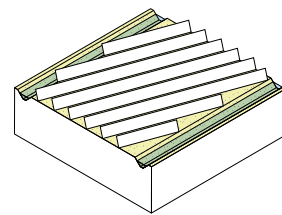

Adres en info.
Open informatie

Opstelling en oriëntatie

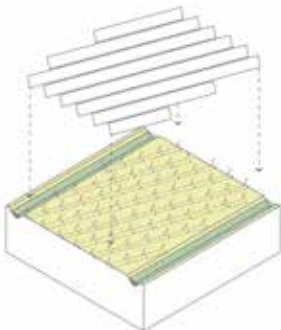

De afweging tussen een opstelling met de kavelrichting mee versus optimale oriëntatie op de zon, wordt gemaakt op basis van het landschapsontwerp en beleving op ooghoogte. Bij de positionering van de panelen rekening houden met afstanden tot sterk ordenende landschappelijke structuren als wegen en wijken

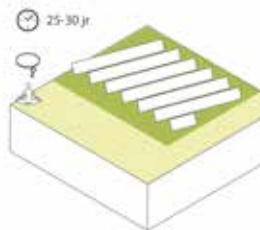

De hoogte van de panelenopstelling moet per initiatief worden bepaald. Het is van belang dat de opstelling qua hoogte past bij de maat en schaal van het landschap en in combinatie met de landschappelijke inpassing een menselijke maat heeft. Voor dubbel ruimtegebruik kan onder voorwaarden een hoger dan gebruikelijke hoogte gekozen worden

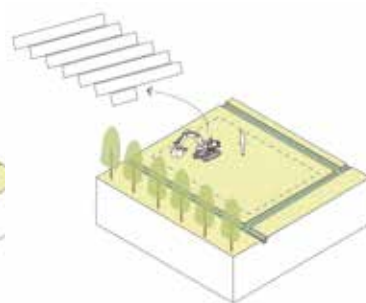
Tijdelijkheid

Bouw bij voorkeur op een
lichte fundering

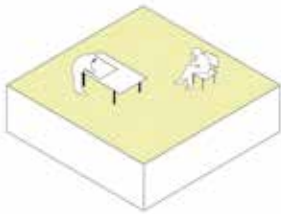

Benut lange tijdelijkheid
om na te denken over het
toekomstperspectief van de grond

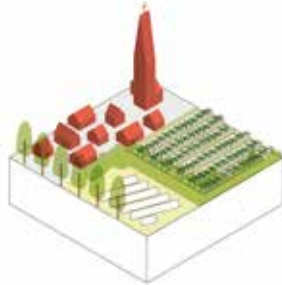
Initiatiefnemer is
verantwoordelijk voor
het terugbrengen in de
oorspronkelijke staat

Ontwerppogave

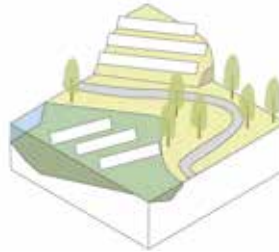
... een goede, meedenkende en onafhankelijke ontwerper

Dorpsrand

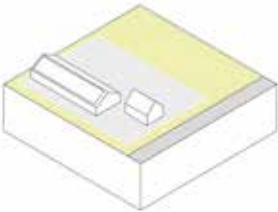
Zonnepark zorgvuldig ingepast in de dorpsrand

Bijzondere objecten

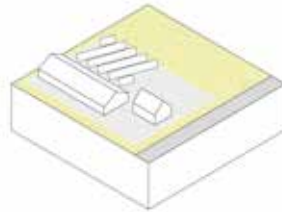

Zonnepanelen op bijvoorbeeld geluidswallen, zandafgravingen, spoordijken of voormalige vuilstorten zijn ontwerpogaven met een eigen logica

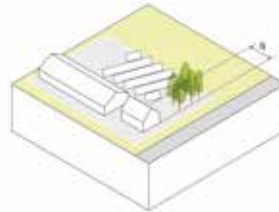
Zonnepanelen op een huiskavel

Plaatsing van zonnepanelen eerst op bestaande daken

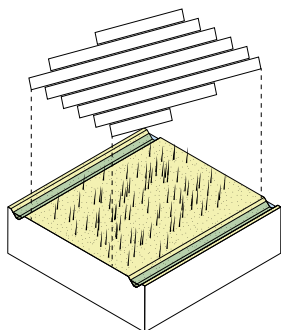
Grondgebonden zonnepanelen alleen binnen het bouwvlak

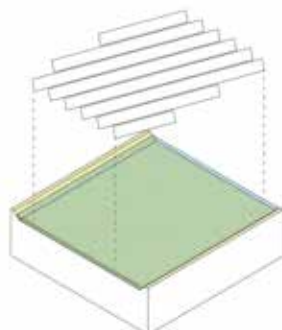
Grondgebonden zonnepanelen 10 meter achter dichtstbij de weg gelegen rooilijn. Groene invulling restruimte

Nb. Voor kleine ontwikkelingen op de huiskavel aansluiting zoeken bij de notitie "kleinschalige ingrepen in het landschap"

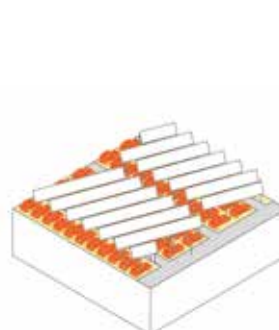
Meervoudig ruimtegebruik

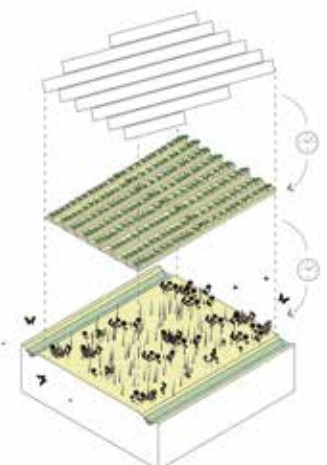
Bepanting onder panelen, natuur en/of biomassa

Waterberging onder panelen

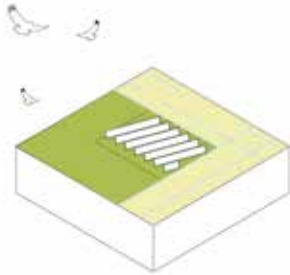
Meervoudig ruimtegebruik, stapeling van functies

Meervoudig ruimtegebruik, stapeling in tijd

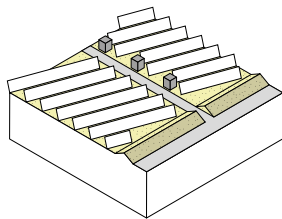
Nb. Om meervoudig ruimtegebruik mogelijk te maken, kan in goed overleg een hoger dan gebruikelijke hoogte gekozen worden voor de panelenopstelling. Combinaties met andere opgaven zoals bijvoorbeeld Bos & Hout, initiatieven voor innovatieve landbouw, etc. kunnen meerwaarde creëren voor het aanleggen en inpassen van zonneparken.

Akkervogels

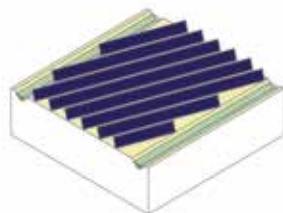

Leefgebied voor akkervogels respecteren. Bij ontwikkeling minimaal 10% van het plangebied optimaal inrichten en beheren voor akkervogels. Natuurvriendelijk beheer 30 jaar borgen. (zie kaart en uitgebreidere beschrijving in bijlage 1)

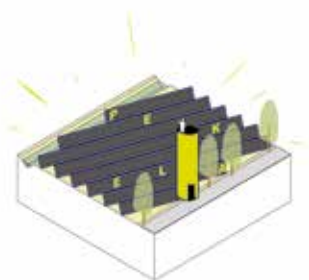
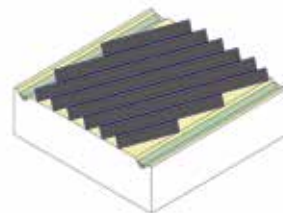
Ordering en stijl van elementen

Plaats trafo's en bijgebouwen in heldere lijnen. Ontwerp ze mee

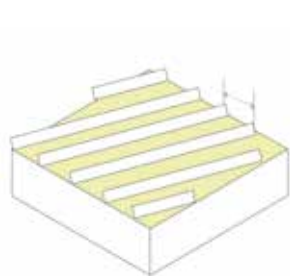

Consequente, bij voorkeur donkere, kleurstelling van randen van panelen en constructie

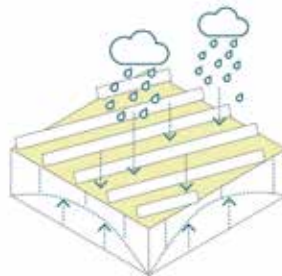

Werk toe naar een stijl Zonnepark met een eigen 'Pekela-signatuur'

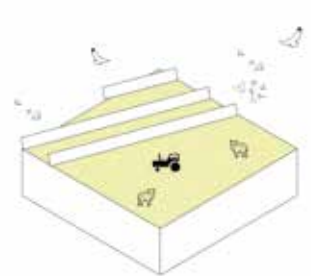
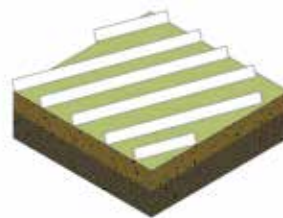
Biodiversiteit

Zorg voor juiste afstand tussen panelenopstelling

Bevorder gespreide hemelwaterinfiltratie en draag zorg voor een gezonde bodembiologie

Zorg voor adequaat beheer. Houd rekening met zeldzame planten en dieren uit WNB. Monitor bodem, flora en fauna

Biodiversiteit kan worden verhoogd door een zekere afstand tussen de rijen zonnepanelen aan te houden, een bloemrijk mengsel te zaaien, de vegetaties extensief te beheren en aandacht te besteden aan de randen van het park. In overleg met initiatiefnemer en een (gezamenlijk te kiezen) ecooloog wordt beoordeeld op welke wijze de biodiversiteit kan worden bevorderd. Ook stelt de initiatiefnemer een beheerplan voor het zonnepark op.

Dorp en Dorpsrand

Karakteristiek

Het Pekelderdiep, de gekanaliseerde Pekel A, vormt de primaire ontginningsas van het veenkoloniale landschap. Van noord tot zuid loopt een lint van bebouwing langs het kanaal. Bij Boven-Pekela is de relatie tussen het dorpslint en het omringende veenkoloniale landschap nog heel direct. De kernen van Oude en Nieuwe Pekela zijn meer als dorpsgebied ontwikkeld met daarbij horende ontwikkelingen in de overgang van dorp naar landschap.

Potentie

In de dorpsranden zullen zonne-initiatieven meer zichtbaar zijn voor bewoners van Pekela. In de dorpsranden is ook meer energieinfrastructuur aanwezig. Daarmee liggen daar ook betere mogelijkheden voor aansluitingen van zonneparken op het elektriciteitsnet.

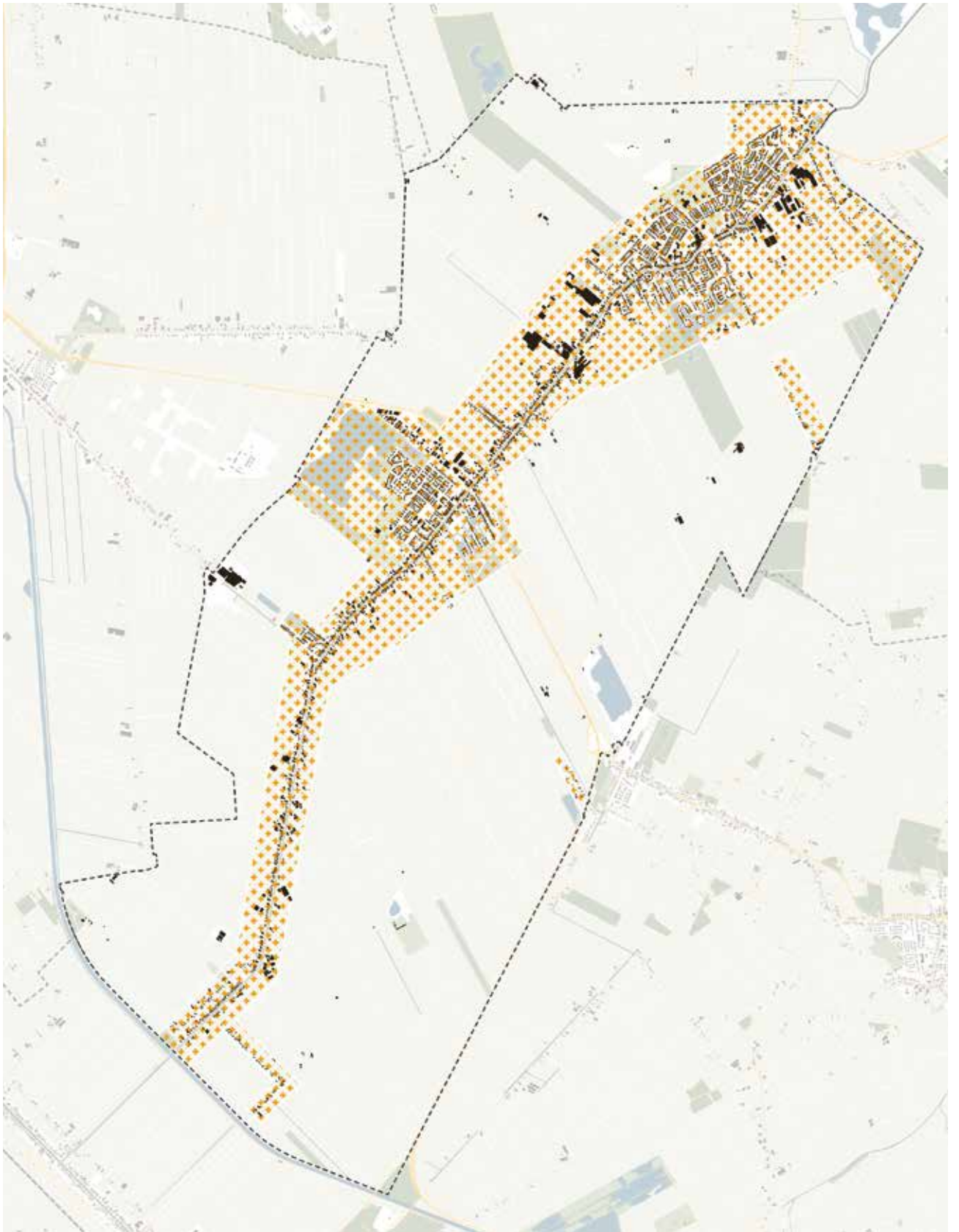
Eenzijds leent de dorpsrand zich voor een duidelijke relatie tussen energieproductie in een zonnepark en het gebruik van energie in de aangrenzende gebieden. Anderzijds vraagt het per locatie maatwerk om tot een passende omvang en inpassing te komen, in overleg met omwonenden en initiatiefnemers.

Inpassingsprincipes

- Ontwikkeling verhoudt zich vanzelfsprekend met dorpsrandfuncties: aansluiten op de oorspronkelijke, kleinschalige ontginningsstructuur en het afwisselende open en besloten bebouwings- en beplantingsbeeld
- De precieze omvang van zonnevelden in de dorpsrand is maatwerk per locatie
- Toegankelijkheid en dubbelgebruik mogelijk maken
- Entree / adres aan de doorgaande weg
- Aansluiting op kavels en de oriëntatie daarvan
- Duidelijke relatie opwekking en gebruik

Referenties:

Afbeelding 11: Dorp en Dorpsrand

Buitengebied Pekela Noord

Karakteristiek

De zone ligt in het noorden van de gemeente, ten oosten en westen van de kern Oude Pekela. De dubbele bomenrij langs de provinciale weg vormt een duidelijke begrenzing tussen het westelijke deel van de zone en het dorp. Aan de oostkant is de overgang tussen dorp en buitengebied geleidelijker. Het landschap is ontstaan door de turfwinning en is al van oudsher een energielandschap. Het gebied kenmerkt zich als agrarisch productieland met daarin een aantal stevige bosblokken. Deze opgaande begroeiing begrenst de horizon. De grotere dorpskernen, met vele dorpsrandfuncties en de bosblokken vormen samen een set aan landschappelijke aanleidingen waar met de ontwikkeling van zonneparken in het buitengebied op dient te worden aangehaakt.

Potentie

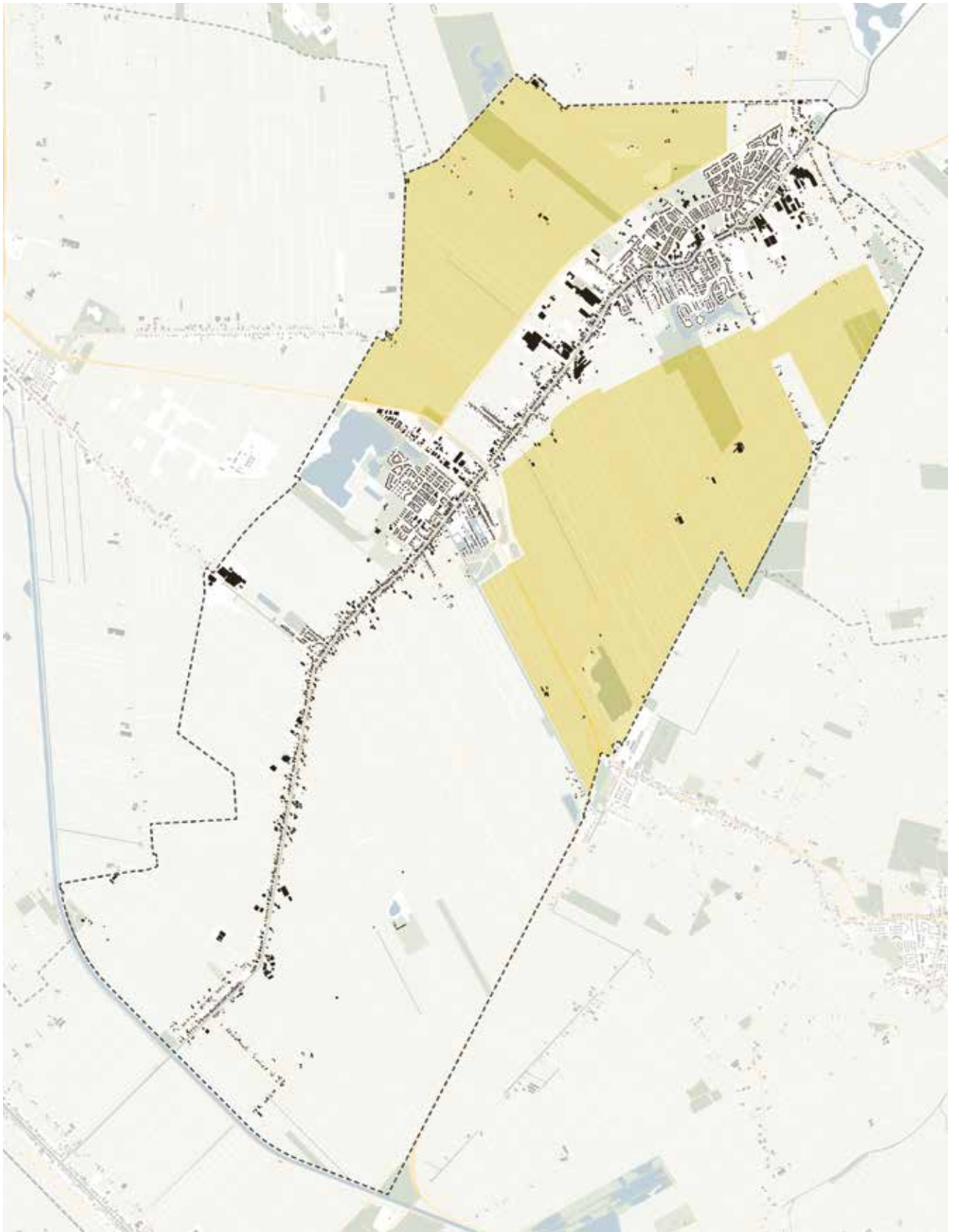
In deze zone kunnen onder voorwaarden zonneparken passend zijn. De bosblokken bieden de mogelijkheid tot vorming van 'kamers' waarin zonne-initiatieven uit het zicht liggen. Ook daarbuiten zijn ontwikkelingen mogelijk wanneer deze zorgvuldig omgaan met de landschappelijke karakteristiek, bestaande zichtlijnen en nabijgelegen bebouwing. Ontwikkeling van zonnevelden in deze zone dient bij te dragen aan een robuust landschappelijk-ecologisch raamwerk met ruimte voor recreatief medegebruik. Het industriële karakter van de zandwinning Kruiselwerk kan een aanleiding vormen voor zonne-initiatieven met dubbel ruimtegebruik. In de westelijke zone zijn al aansluitingen op moderne energie-infrastructuur aanwezig.

Inpassingsprincipes

- Herkenbaar en afleesbaar houden van weg-, water- en/of groenstructuren die vanuit het veenkoloniale landschap aansluiten op de ruimtelijke hoofdstructuur
- Ontwikkelingen met ontginningsrichting mee: haaks op het Pekelder Diep
- Zichten op het dorpslint dienen behouden te blijven
- Met de inrichting aansluiten op grote bosblokken of deze aanvullend realiseren in aansluiting op aanwezige landschapsstructuren en/of ter versterking van de dorpsrandfunctie.
- Inpassen met robuuste landschapselementen of nieuwe teelten (zoals hennep)
- Zonneveld draagt bij aan integrale planvorming waar plek is voor recreatief medegebruik en een parkachtige landschappelijke kwaliteit. In de plannen betrokken bossen altijd handhaven.

Referenties:

Afbeelding 12: Buitengebied Pekela Noord

Buitengebied Pekela Zuid

Karakteristiek

De zone ligt in het zuiden van de gemeente, ten oosten en westen van het lintdorp Boven-Pekela. Het landschap is ontstaan door de turfwinning en is al van oudsher een energielandschap. Het gebied toont zich dan ook als typisch veenkoloniaal productieland met vrije doorzichten op de horizon vanuit het bebouwingslint.

Potentie

Dit historische energielandschap kent artefacten die aanleidingen bieden voor toekomstige ontwikkelingen. Bestaande infrastructuur, bebouwing en landgebruik vormen landschappelijke aanleidingen waar, onder strikte voorwaarden, zonneparken passend kunnen zijn. Daarbij is van belang dat initiatieven voldoende afstand houden tot doorgaande infrastructuur en bebouwing. Door de hoogte van de paneelopstelling te beperken blijven de openheid en vergezichten van het gebied behouden.

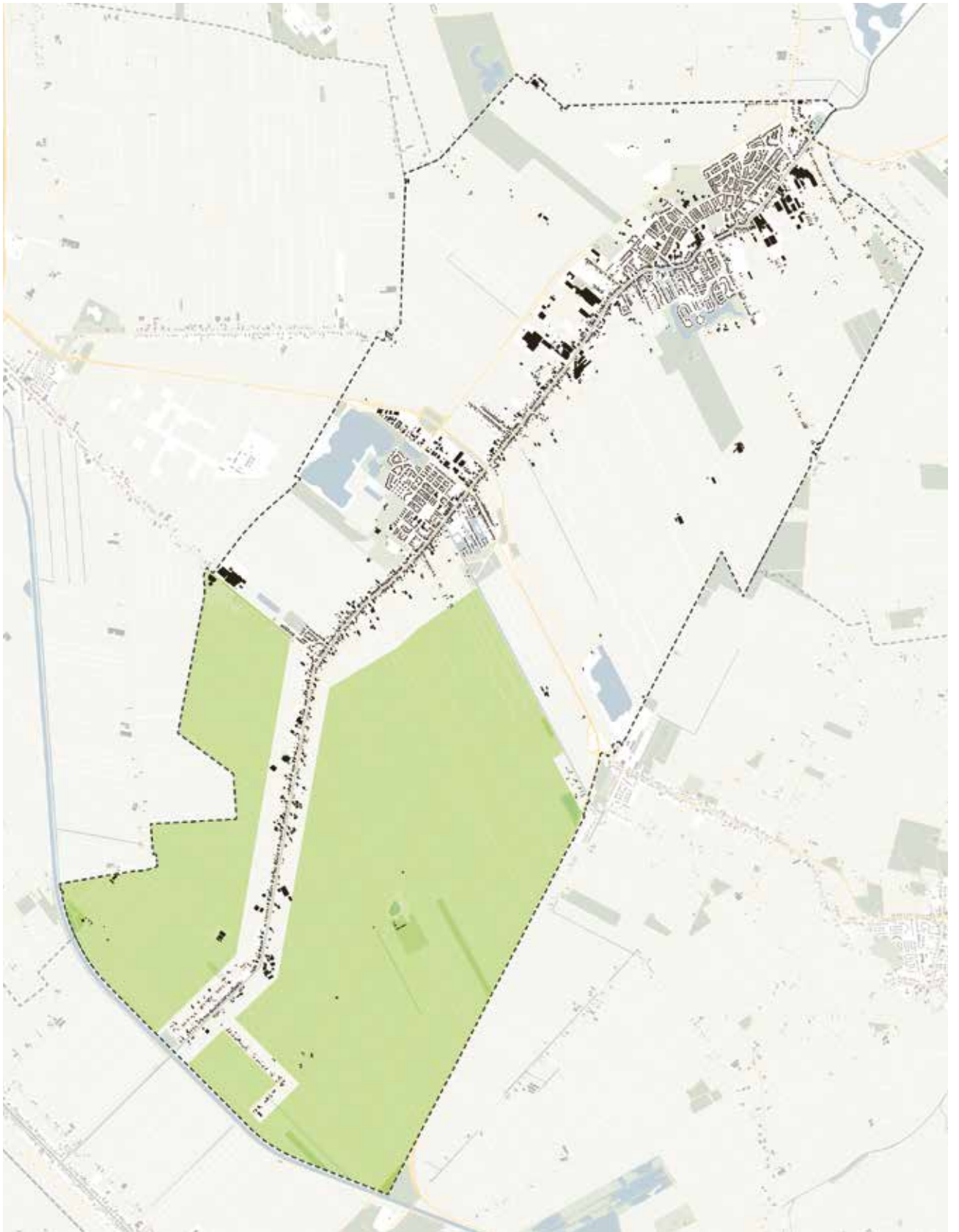
Inpassingsprincipes

- Herkenbaar en afleesbaar houden van weg-, water- en/of groenstructuren die vanuit het landschap aansluiten op de ruimtelijke hoofdstructuur
- Panelenopstelling alleen mogelijk als de openheid en karakteristieke vergezichten niet worden aangetast.
- Zonering van groot belang: ontwikkelingen niet nabij doorgaande infrastructuur en bebouwing. Door het handhaven van voldoende afstand vallen de zonneparken nauwelijks op en gaan op in de horizon. De exacte afstand tot doorgaande structuren is maatwerk.
- Geen opgaande (beplantings) elementen

Referenties:

Inpassingsprincipes onttrekken een zonnepark aan het zicht

Afbeelding 13: Buitengebied Pekela Zuid

Doorsnee

Karakteristiek

Doorsnee is het gebied tussen het gelijknamige buurtschap en het Heeresmeer. Het open veenkoloniale landschap is hier aan twee zijden begrensd door een industrieel productief landschap: de zandwinning Heeresveld aan de noordzijde en de gebouwen van de kartonfabriek langs het diep dat vanuit het Pekelderdiep naar Ommelandervijk loopt.

Potentie

Het aangrenzende buurtschap is benoemd tot proeftuin aardgasvrije wijk. Verwarming van de woningen kan deels plaatsvinden door elektrische warmtepompen en deels door gebruik te maken van biogas gewonnen uit rioolslib. Daarvoor is een biogasininstallatie nodig. Daarbij sluit Doorsnee aan bij Zuidwending in Veendam, waar zoutwinning en gasopslag plaatsvinden. Dit ondergrondse en bovengrondse energielandschap krijgt mogelijk een toekomstige aanvulling met de productie van waterstof.

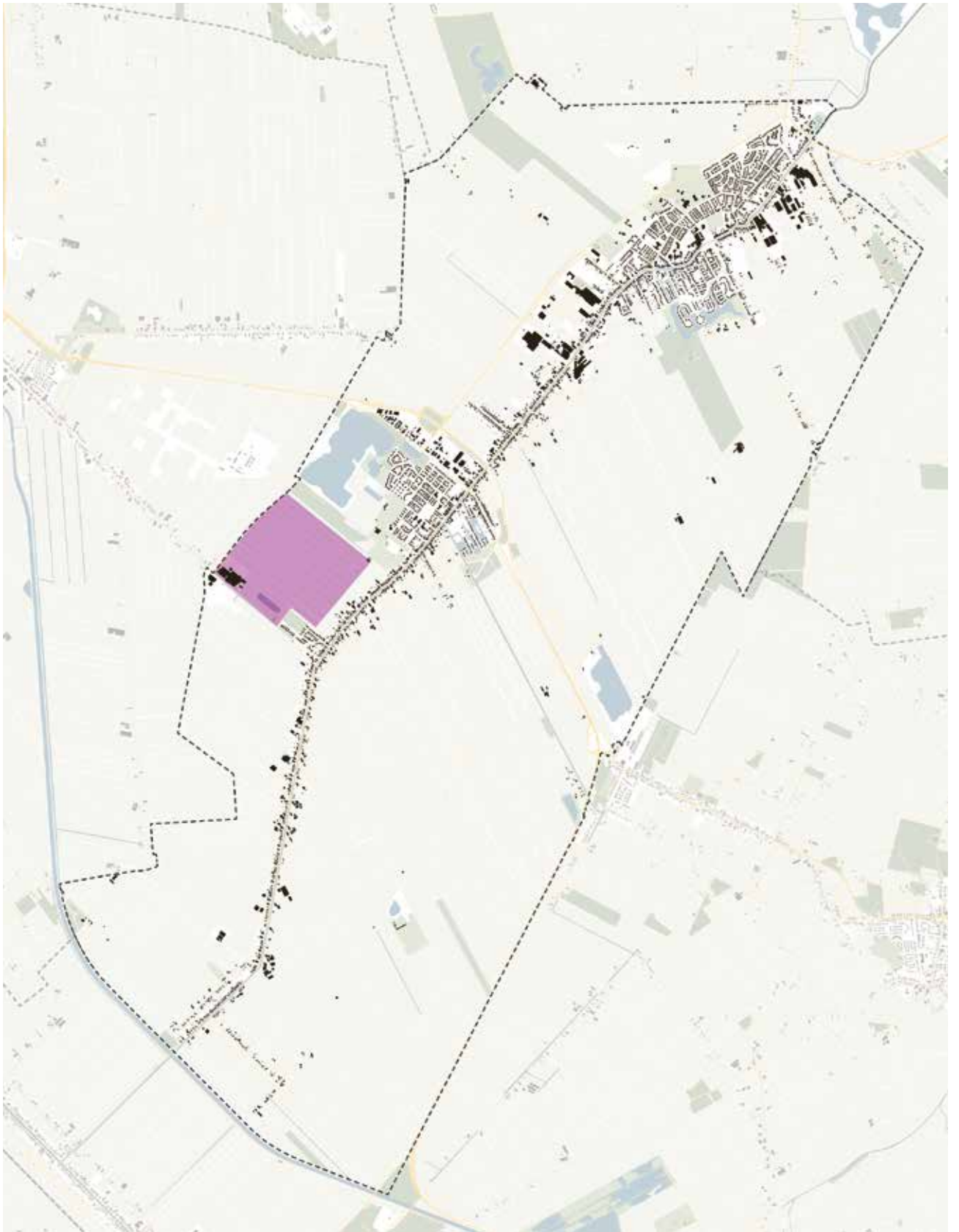
De energietransitie in dit gebied kan aanleiding zijn om ook in het buitengebied te experimenteren met andere vormen van energieproductie, bijvoorbeeld met zonne-energie.

Inpassingsprincipes

- Grootschaligere ontwikkeling mogelijk die zich vanzelfsprekend verhoudt met de ligging in de dorpsrand
- Etalage voor innovatie. Aansluiten op karakter en initiatieven van GasUnie, Akzo en de waterstofeconomie
- Vertel het verhaal van duurzame bedrijvigheid
- De vele aanwezige ondergrondse infrastructuur levert beperkingen. Bij nieuwe invullingen op maaiveld is deze infrastructuur beleefbaar als contramal van de ondergrond

Referenties

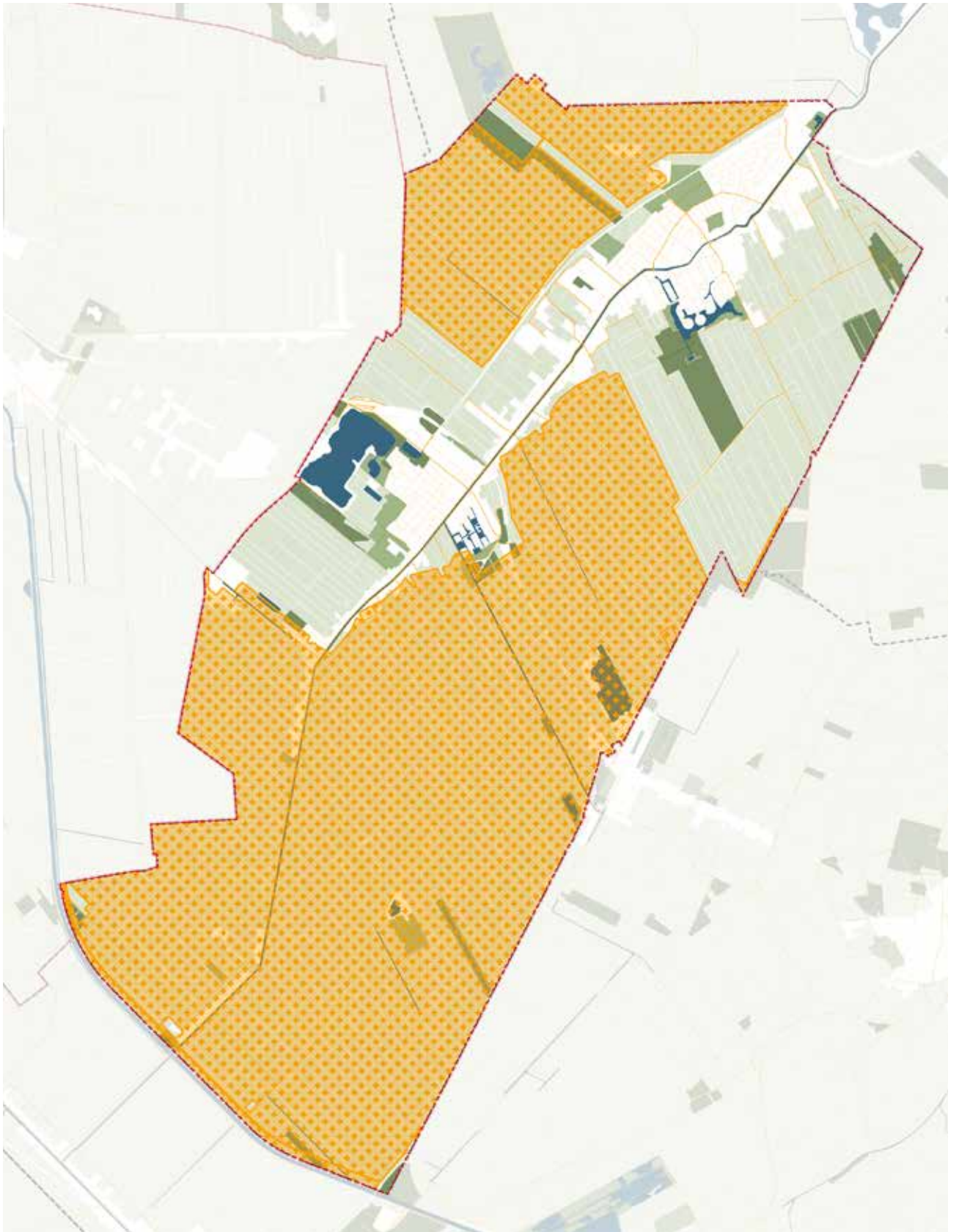

Afbeelding 14: Doorsnee

Kaart leefgebied akkervogels

Het buitengebied van Pekela bestaat voor een groot gedeelte uit leefgebied voor akkervogels. Bij initiatieven in deze leefgebieden zal eerst gekeken moeten worden hoe schade voorkomen kan worden. Hierna speelt de vraag hoe de schade te compenseren. We hanteren hiervoor het uitgangspunt dat minimaal 10% van het plangebied optimaal moet worden ingericht en beheerd. Het natuurvriendelijk beheer moet voor 30 jaar worden geborgd. Indien de beoogde locatie in het leefgebied van de akkervogel ligt, is een beheerplan voor akkervogels verplicht.

Afbeelding 15: Leefgebied akkervogels

Energiehuishouding Pekela

Veel bewoners van Pekela produceren op dit moment zelf elektriciteit. Het aantal zonnepanelen op woningen neemt een grote vlucht. In 2009 was op slechts één adres in de gemeente Pekela de mogelijkheid om zelfopgewekte stroom aan het net te leveren. Inmiddels zijn dat 392 gebouwen met een totaal opgesteld vermogen van 2,1 MWp (gegevens van 2017). Samen wekken zij zo'n 1800 MWh op.

Elk paneel helpt, maar vergeleken bij het totale energiegebruik is dit nog maar een klein aandeel. Een gemiddeld huishouden in Pekela verbruikt 2,8 MWh aan elektriciteit. Volgens de Klimaatmonitor verbruiken alle huishoudens van de gemeente samen 16.500 MWh aan stroom. Dat is dus bijna tien keer zoveel als de zonnepanelen op dit moment opwekken.

Als we de bedrijvigheid en publieke voorzieningen meetellen, komt hier nog eens zo'n 23.000 MWh bovenop: 10.000 MWh daarvan gaat naar de industrie, 10.000 MWh naar de commerciële dienstverlening en 3.000 MWh naar publieke voorzieningen als scholen en het gemeentehuis. Daarnaast gebruiken al deze activiteiten ook gas, voor allerlei industriële processen en voor het verwarmen van gebouwen en water. Ook onze mobiliteit vraagt energie.

Energiehuishouding gemeente Pekela (alles in TJ)	2012	2013	2014	2015	2016
Verbruik woningen elektriciteit	65	64	62	60	59
Verbruik woningen gas	387	411	313	331	352
Verbruik publieke dienstverlening elektriciteit	15	16	14	14	13
Verbruik publieke dienstverlening gas	33	37	26	28	29
Verbruik commerciële dienstverlening elektriciteit	22	26	27	26	26
Verbruik commerciële dienstverlening gas	30	32	25	22	29
Verbruik industrie elektriciteit	44	80	40	44	42
Verbruik industrie gas	629	497	600	609	618
Verbruik landbouw elektriciteit	<1	<1	<1	<1	<1
Verbruik landbouw gas	3	4	4	4	5
Verbruik mobiliteit	286	256	227	314	322
Subtotaal verbruik	1434	1328	1318	1401	1416
Opwekking zonne-energie	-	3	4	5	6
Opwekking overig	-	32	33	32	34
Subtotaal opwekking	-	36	37	37	40
BALANS ENERGIEHUISHOUDING	-	-1.292	-1.281	-1.364	-1.376

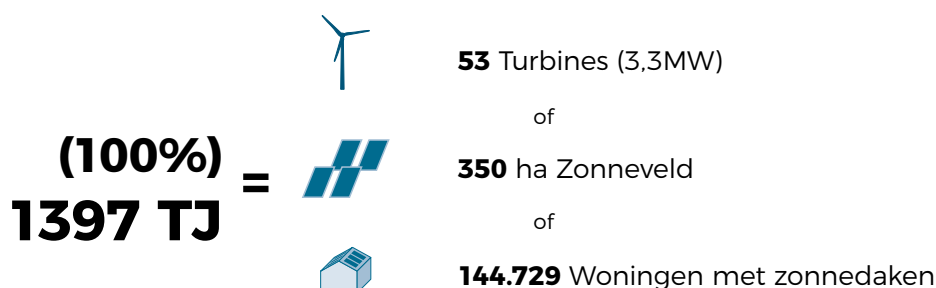
Tabel 1: Energieverbruik en -opwekking in Pekela
(bron: klimaatmonitor.databank.nl)

Om de ambitie te kunnen bepalen voor deze visie is inzichtelijk gemaakt wat binnen de gemeente door verschillende bronnen wordt verbruikt, omgerekend in tera joules (TJ). De meest actuele gegevens zijn daarbij gebruikt (2016 en 2017). Dit geeft de gemeente inzicht in de opgave om energieneutraal te worden, als het gaat om de compensatie in opwek van stroom. Daarbij is geen rekening gehouden met ontwikkelingen in het energieverbruik, bijvoorbeeld als gevolg van de Proeftuin Boven Pekela en de Doorsneebuurt, de verdere ontwikkeling van het aardgasloos wonen of de groei van het aantal zonnepanelen op daken. Deze visie voorziet niet in een compensatie of alternatieven voor mobiliteit en de transportwereld. Dat houdt in dat verwacht kan worden dat later de vraag naar duurzame energie of energiedragers groter zal zijn dan nu in deze analyse tot uiting komt. Meer hierover in het hoofdstuk 'ambitie'.

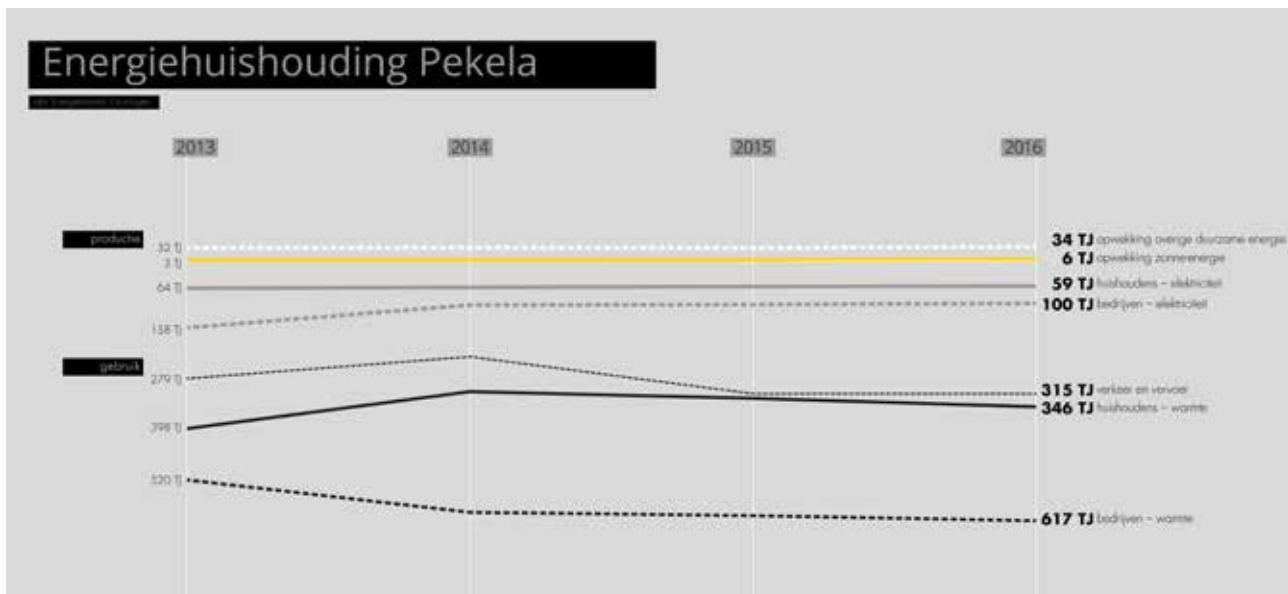
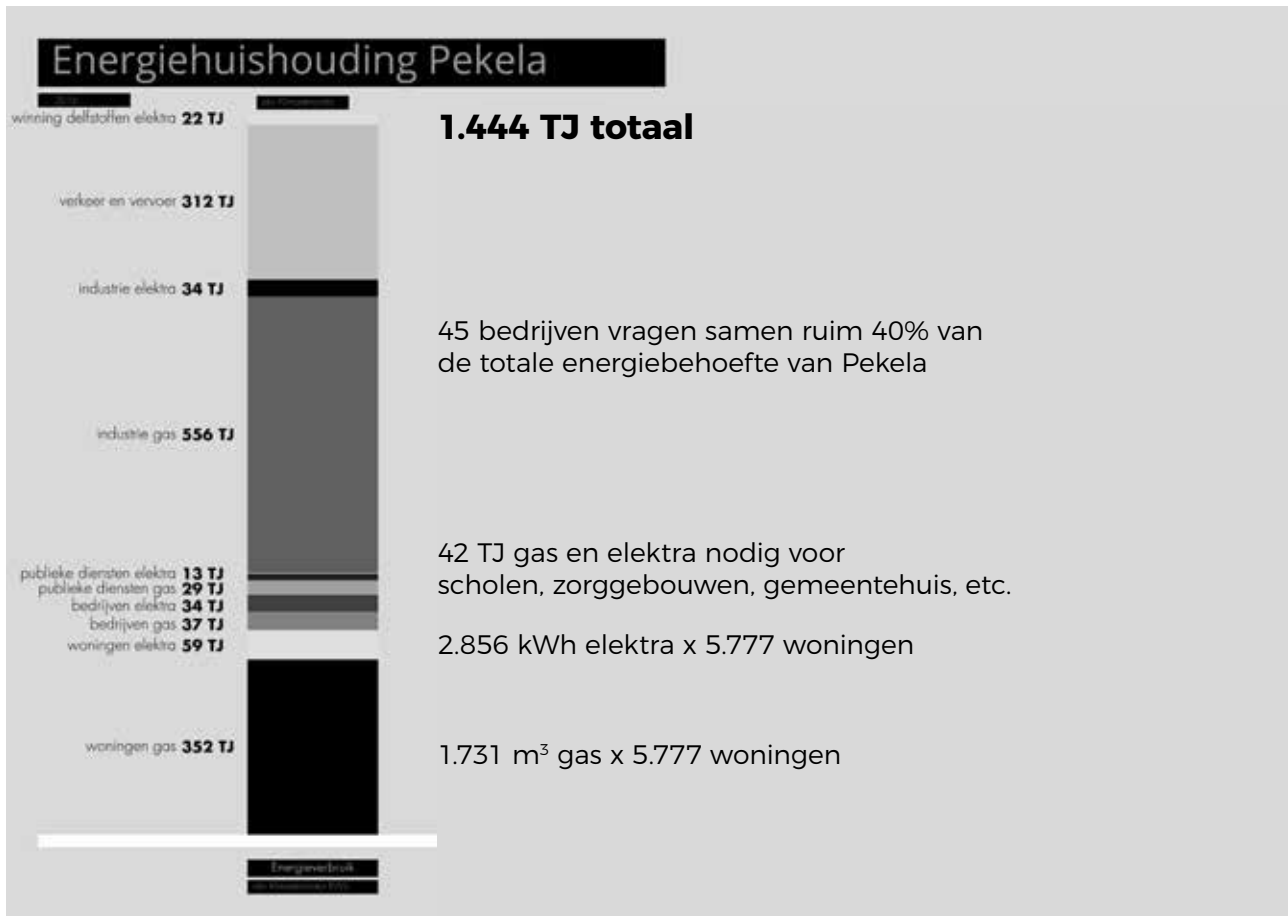
Als we het geheel van energieverbruik én lokale energieproductie optellen dan komt de energiebalans voor de gemeente Pekela jaarlijks uit op een tekort van bijna 1.400 TJ. Ter indicatie: een hectare zonneveld levert 4 TJ energie (Bron: Ruimte voor energie in Flevoland). Om volledige energieneutraliteit te bereiken is, gegeven de huidige stand van technologie, 350 hectare zonneveld nodig.

Om dezelfde hoeveelheid energie op te wekken zijn 53 windturbines van 3,3 MW nodig. Dit zijn windturbines met een tiphoogte van 125m, vergelijkbaar met het type dat in het windpark N33 bij Veendam geplaatst zal worden.

Een andere optie is het opwekken van zonne-energie op daken. In 2017 leverde zonnedaken in Pekela 2,1 MW. Dat is 6,5 TJ. Voor 1.400 TJ zijn ongeveer 150 duizend woningen nodig. In de gemeente Pekela staan bijna tienduizend gebouwen, met een totaal oppervlak van ruim een miljoen vierkante meter. Van alle gebouwen in Nederland, dus inclusief bedrijfspanden, overheidsgebouwen, etc.; is ca. 54% geschikt voor PV, en daarvan is weer iets minder dan de helft te bedekken rekening houdend met oriëntatie en slagschaduw (Bron: Delheij et.al, 2014. Parkstad Limburg Energietransitie - ambitiedocument Palet 1.0). Bij een opbrengst van 125 tot 150 kWh per m² zonnedak is in Pekela 150 TJ op te wekken, ofwel 10% van de totale energievraag. Dan moeten alle geschikte daken in de gemeente dus volgelegd worden. De gemeente ondersteunt particulier en coöperatief initiatief op dit gebied en geeft daaraan prioriteit met de zonneladder. Deze visie beperkt zich verder tot ontwikkelingen in het buitengebied.

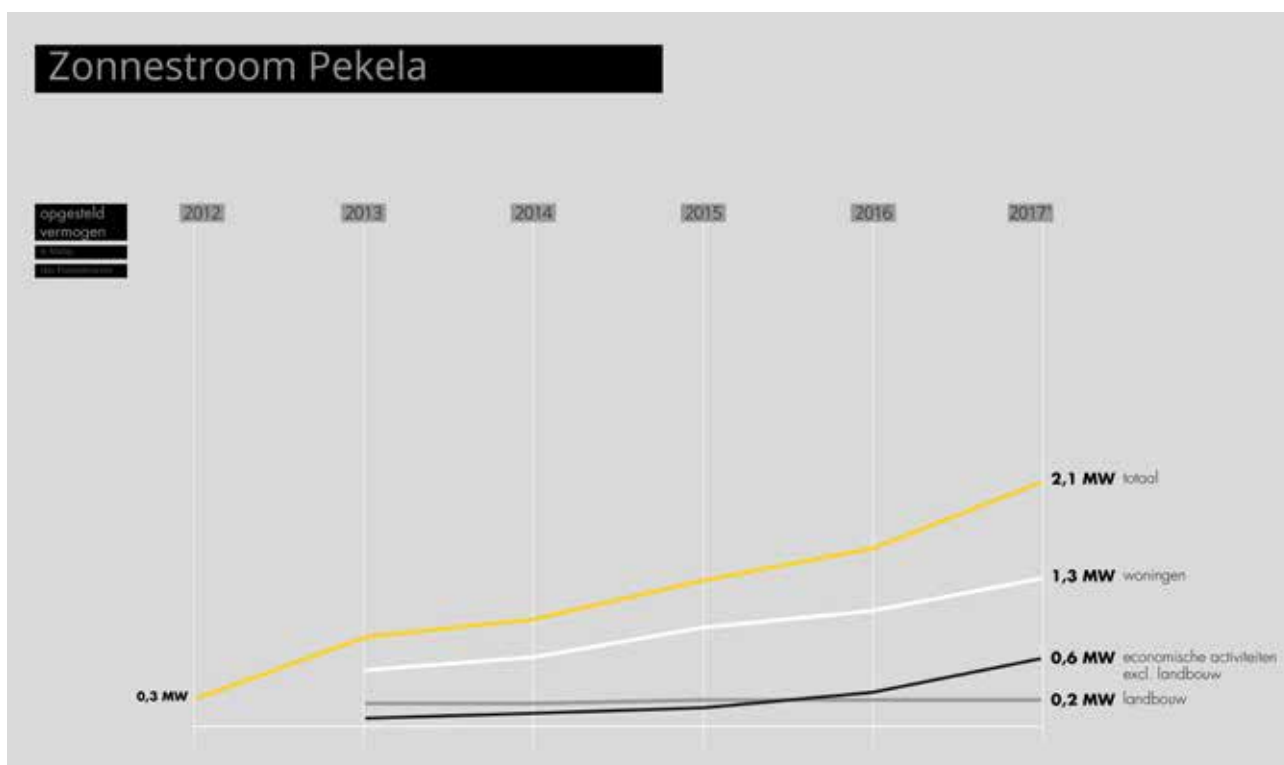
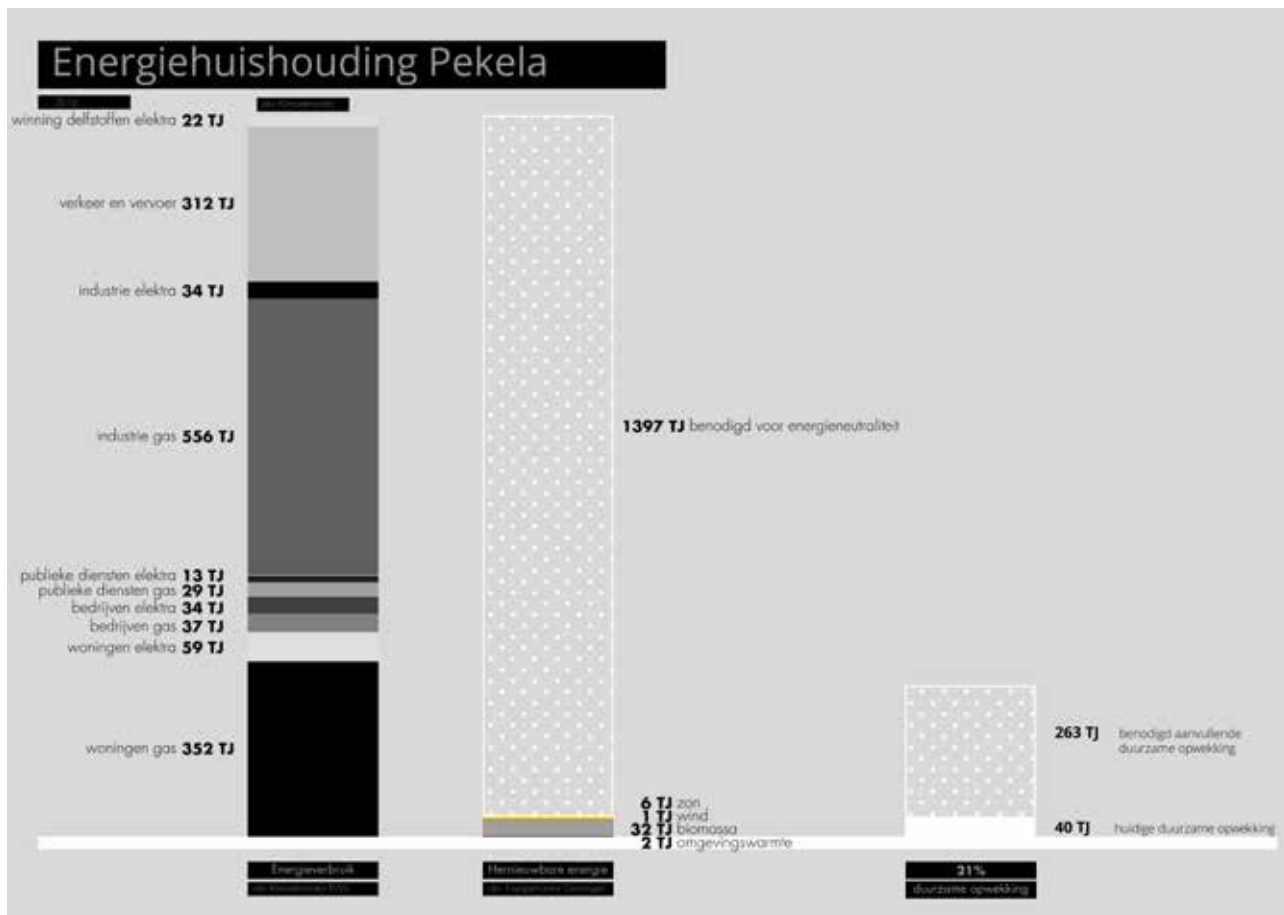

bron: Ruimtelijke Verkenning Energietransitie MRA, ECN e.a.

Afbeelding 2: Energieverbruik in Pekela (bron: klimaatmonitor.databank.nl)

Afbeelding 3: Ontwikkeling energieverbruik en -productie in Pekela (bron: klimaatmonitor.databank.nl)

Afbeelding 4: Energieverbruik en -productie in Pekela (bron: klimaatmonitor.databank.nl)
 Afbeelding 5: Opwekking van zonne-energie in Pekela (bron: CBS)

Afbeelding 6: Benodigde schaal aan zonnenvelden om de energiebehoefte van Pekela volledig (350ha) of 21% van de behoefte in 2020 (66ha) duurzaam op te wekken.

